

Nie od razu Polskę zbudowano

Europejskie Dni Dziedzictwa
07-15.09.2013

INFORMATOR

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Śląskie.
Pozytywna energia

Edukacja i kultura
Program Kultura

Europejskie Dni
Dziedzictwa

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Informator opracowany
w Oddziale Terenowym
Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Katowicach
ul. Mickiewicza 29, 40-085 Katowice
tel. 32 207 24 01
e-mail: ot.katowice@nid.pl
www.zabytek.pl, www.nid.pl
www.edd.nid.pl

**NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA**
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Opracowanie: Joanna Banik
Fotografie: OT NID w Katowicach, Organizatorzy
Na okładce: Brama Lubomirskich w zespole klasztornym OO. Paulinów
na Jasnej Górze w Częstochowie, fot. D. Bajowska
Projekt okładki: Marek Krajewski
Opracowanie graficzne, skład, łamanie: Marek Krajewski

patronat honorowy:
WOJEWODA ŚLĄSKI
WICEMARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach

Patronat Honorowy
Wicemarszałek Województwa Śląskiego

Publikacja sfinansowana została ze środków Samorządu Województwa Śląskiego,
Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz Archidiecezji Katowickiej

Śląskie.
Pozytywna energia

Szanowni Państwo,

w tym roku Polska już po raz dwudziesty pierwszy weźmie udział w największym w Europie święcie zabytków jakim są Europejskie Dni Dziedzictwa. Z roku na rok ta cenna inicjatywa – podjęta wspólnie przez Radę Europy i Unię Europejską – cieszy się coraz większym zainteresowaniem mieszkańców naszego województwa, a także organizatorów, dla których te dwa wrześniowe weekendy są okazją do zaprezentowania opinii publicznej efektów swojej ciężkiej pracy i zaangażowania w ochronę dziedzictwa kulturowego.

W tym roku zwracamy szczególną uwagę na dziedzictwo z zakresu budowy polskiej państwowości, dziedzictwo wyjątkowe i często bolesne. Zwracamy też uwagę na ideę budowy społeczeństwa obywatelskiego, która sięga starożytności, a za jej prekursora uważa się Arystotelesa, dla którego najwyższym wyrazem istnienia społeczeństwa obywatelskiego było utworzenie państwa. Człowiek, jako istota społeczna, nie może żyć poza nim, gdyż tylko w państwie może urzeczywistnić się jego społeczna natura.

Granice państwa wyznacza nie tylko zakres samego terytorium. Tworzą je przede wszystkim obywatele – ludzie przynależni danemu krajowi, związani z nim wspólną historią, jednoczący się w jednym języku, tradycji i kulturze oraz pielęgnujący dziedzictwo. Dzieje Polski wskazują nam – pomimo różnicowania społecznego – na dążenie wszystkich warstw społecznych do utrzymania polskości. Wyrazem tego były m.in. powstania narodowyzwoleńcze, które w świadomości Polaków są symbolami nieustannego dążenia do tworzenia i utrzymania niepodległego państwa. Szacunek dla powstańców, to docenienie faktu, że naród polski konstyuuje się wokół przywiązania do wolności.

Życzę Państwu niezapomnianych wrażeń podczas poznawania spuścizny naszych przodków, dobrej zabawy, a także chwil refleksji nad burzliwymi dziejami naszej Ojczyzny.

Zygmunt Łukaszczyk
Wojewoda Śląski

Drodzy Państwo,

Narodowy Instytut Dziedzictwa – jak co roku – koordynuje obchody Europejskich Dni Dziedzictwa (EDD) w Polsce. Uważamy, że jest to jedno z ważniejszych przedsięwzięć, które promuje polskie dziedzictwo i historię. Dzięki Państwa zaangażowaniu wydarzenia związane z dziedzictwem kulturowym mają wymierną korzyść dla społeczności lokalnej i ponadregionalnej. Tylko w 2012 roku podczas EDD pod hasłem „Tajemnice codzienności” zostało zorganizowanych 1640 wydarzeń, w których wzięło udział około 300 000 osób.

W 2013 roku przypada 150. rocznica wybuchu powstania styczniowego, która dodatkowo przypomina i zwraca uwagę na to, jak ważne jest dążenie do niepodległego państwa i jego utrzymanie. Narodowy Instytut Dziedzictwa nieprzypadkowo zaproponował temat tegorocznych obchodów EDD, który brzmi „Nie od razu Polskę zbudowano”. Zależy nam na tym, aby poprzez tak szerokie zagadnienie, jakim jest budowanie polskiej państwowości dotrzeć z przesłaniem do młodego pokolenia i zachęcić je, aby żyło w poczuciu przynależności do tradycji, historii, języka, kultury. Historia i tradycja Śląska są piękne, dlatego trzeba dbać, aby społeczeństwo czerpało z nich wzorce i wykorzystywało je do dalszego rozwoju regionu.

Chcemy, aby tegoroczne Europejskie Dni Dziedzictwa pokazały Polskę jako społeczność, która trwała nieprzerwanie od X wieku, z położeniem nacisku na jej ogromne zróżnicowanie i fakt zaangażowania wszystkich warstw społecznych w dążenie do polskości i trwanie w niej.

Życzę Państwu, aby te dwa weekendy września były inspiracją do działania oraz satysfakcją z odrobionej lekcji historii. Wierzę, że Europejskie Dni Dziedzictwa na stałe zagospodzą w Państwa kalendarzu ważnych wydarzeń kulturalnych.

*Paulina Florjanowicz
Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa*

14.09.2013

W sobotę 14 września zapraszamy do Będzina na zwiedzanie z przewodnikiem zabytków znajdujących się na Będzińskim Szlaku Kulturowym. Zbiórka o godz. 10.00 przy bramie Zamku w Będzinie przy ul. Zamkowej 1. W programie m.in.:

- zwiedzanie w parku na Górze Zamkowej terenu grodu wiślańskiego (wał obronny z X w.)
- zwiedzanie Zamku Górnego i Dolnego z czasów Kazimierza Wielkiego (poł. XIV w.). **godz. 11.00** – możliwość wejścia na wieżę oraz samodzielnego zapoznania się z ekspozycjami zamkowymi (m.in. „Dawna broń”).
- godz. 12.00** – zwiedzanie kirkutu żydowskiego na wzgórzu zamkowym, kościoła Świętej Trójcy, rynku głównego, odnowionych fragmentów murów miejskich oraz Domu Modlitwy Mizrahi przy ul Potockiego 3.
- godz. 14.30** – zapoznanie się z unikatowym

Organizator:
Muzeum Zagłębia w Będzinie

42-500 Będzin, ul. Świerczewskiego 15, tel. 32 267 77 07, 32 267 44 61
e-mail: muzeum@muzeum.bedzin.pl, www.muzeum.bedzin.pl

28.09.2013

śnią w Starym Grodkowie. To była egzekucja – strzał w tył głowy nad wykopany grobem. Żołnierzy z drugiego transportu między 10-15 września wysadzono w powietrze w zaminowanym bunkrze w Starym Grodkowie. Ok. 25 września narodowców z trzeciego transportu zamordowano na polanie Hubertus w lesie koło Baruta. Spędzono ich do zaminowanej stodoły i wysadzono. Szczątki spalono i najprawdopodobniej pogrzebano w dwóch mogiłach zbiorowych. Tych, którym udało się uniknąć masakry, doprowadzono przed komunistyczne sądy i skazano na śmierć.

O tej komunistycznej zbrodni przez lata nie można było mówić. Miejsce to upamiętniono dopiero po przemianach ustrojowych w 1989 r. Dziś stoi tu postawiony przez miejscową ludność krzyż, pod którym co roku w każdą ostatnią sobotę września odprawiana jest Msza św. i odbywa się Apel Poległych. Pamięć o pomordowanych ocalał od zapomnienia m.in. Światowy Związek Żołnierzy AK Oddział w Gliwicach. W ubiegłym roku IPN rozpoczął poszukiwania miejsc pochówku partyzantów z Narodowych Sił Zbrojnych.

W sobotę 28 września o godz. 11.00 w „Śląskim Katyniu”, czyli na polanie Hubertus przy Krzyżu w lesie koło Baruta, odbędą się uroczystości upamiętniające ofiary zbrodni komunistycznej.

We wrześniu 1946 r. w lesie niedaleko Baruta położonego na granicy woj. śląskiego i opolskiego komuniści zamordowali nieznaną liczbę żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych z Podhala z oddziału Henryka Flamego ps. „Bartek”. Ta zbrodnia pokazuje prawdziwe oblicze komunizmu.

W sumie z rąk UB-NKWD zginęło ok. 200 młodych mężczyzn z Podbeskidzia, okolic Baraniej Góry, którzy zostali zwiabieni przez agentów UB obietnicą wyjazdu na Zachód. Żołnierzy przewieziono do obecnego województwa opolskiego w kilku transportach ciężarówek. Pierwszą grupę ok. 70 młodych mężczyzn zamordowano na początku wrze-

Organizator:
Urząd Gminy Wielowieś

44-187 Wielowieś, ul. Główna 1, tel. 32 237 85 00
e-mail: info@wielowies.pl, www.wielowies.pl

14.09.2013

W sobotę 14 września, o godz. 11.30 w nowym kąciaku edukacyjnym przy wystawie „Z życia ludu śląskiego XIX-XX w.” odbędzie się „Spotkanie z Etnografiką”, czyli gry, zabawy, filmy, a nawet „przebieranki” z „Szafy Pradiadka” przygotowane dla najmłodszych.

Natomiast później, o godz. 13.00, dorośli zaproszeni zostaną do spaceru po wystawie etnograficznej, a zainteresowani będą mogli obejrzeć prezentację wyników badań terenowych przeprowadzonych w Orontowicach. Wstęp do Muzeum oraz przygotowane w tym dniu atrakcje są bezpłatne. Serdecznie zapraszamy dzieci i dorosłych!

Organizator:**Muzeum Górnośląskie w Bytomiu**

41-902 Bytom, pl. Jana III Sobieskiego 2, tel./fax 32 281 82 94
e-mail: sekretariat@muzeum.bytom.pl, www.muzeum.bytom.pl

14.09.2013

W sobotę 14 września o godz. 10.00 zapraszamy na wycieczkę pieszą szlakiem średniowiecznych pamiątek Bytomia. Zbiórka przed kościołem św. Małgorzaty, ul. Małgorzatką 7. Grupę prowadzi: **Dorota Podyma i Przemysław Noparlik**.

Bytom swymi początkami sięga czasów średniowiecza. Najstarszym reliktem średniowiecznej przeszłości miasta jest dawny gród zwany „Wzgórzem Małgorzatką”, będący w przeszłości prawdopodobnie siedzibą kasztelana. W 1254 r. na północ od grodu w miejscu starej osady targowej nastąpiła lokacja miasta na prawie niemieckim. Wtedy to założono rynek oraz wytyczono ulice. Miasto otoczono murami obronnymi z basztami i bramami. Choć mury obronne zostały rozebrane w XIX w. a większość zabudowań średniowiecznych zastąpiły obiekty nowsze, miasto zachowało swój średniowieczny charakter. Uczestnicy spaceru wspólnie z przewodnikami odszukają relikty średniowiecznej przeszłości Bytomia.

Organizator:**Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”**

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl; www.geniusloci.com.pl

Partner: Muzeum Górnośląskie w Bytomiu

14 i 21.09.2013

W sobotę 14 września o godz. 10.00 zapraszamy na wycieczkę pieszą pod hasłem „Początki i rozwój miasta Królewska Huta”. Zbiórka przed kościołem ewangelickim im. Elżbiety, ul. Katowicka 96. Prowadzi: **Alicja Cedzido**.

Podczas wycieczki będzie można zgłębić początki Królewskiej Huty. Historia zaczyna się od odkrycia pod wsią Chorzów pokładów węgla kamiennego pod koniec XVIII w. W 1802 r. uruchomiona została najnowocześniejsza huta na kontynencie europejskim – Królewska Huta. Wraz z rozwojem przemysłu pojawiały się nowe osiedla i drogi. W 1868 r. miasto otrzymało prawa miejskie. Początkowo życie miasta toczyło się wokół dzisiejszej ulicy 3-go Maja, która łączyła dwie huty państwowe w Królewskiej Hucie i w Gliwicach. W latach 1840-44 wybudowany został kościół ewangelicki św. Elżbiety, wcześniej powstał cmentarz, który służył także katolikom.

W 1852 r. wzniesiono kościół katolicki pw. św. Barbary przebudowany w latach 1876-77 według projektu Pawła Jackischa z Bytomia. Przy ul. 3-go Maja powstały też szkoła i hotele. Tu mieszkał i tworzył **Karol Miarka**. Tu działał kowal i poeta **Juliusz Ligoń**. Miasto nierozdzielnie związane było z przemysłem. Dlatego obok zabudowań dla ludności powstawały hałdy jak ta przy dzisiejszej ul. Floriańskiej.

W XIX w. decydujący wpływ na rozwój miasta miała kolej. Niestety główna magistrala ominęła miasto. Mieszkańcy chcąc dojechać do Berlina czy Wiednia musieli dostać się na dworzec w Świętochłowicach. I tak zaczyna się rozwój dzisiejszej ulicy Wolności. Centrum życia miasta pod koniec XIX w. przeniosło się właśnie tutaj i trwa do dzisiaj.

W sobotę 21 września o godz. 10.00 zapraszamy na wycieczkę pieszą pod hasłem „Z Chorzowa w stronę Królewskiej Huty”. Zbiórka przy kapliczce na placu św. Jana w Chorzowie Starym. Prowadzi: **Katarzyna Wilczok**.

Uczestnicy spaceru zapoznają się z historią najstarszej dzielnicy dzisiejszego Chorzowa – tzw. Starego, aby przejść do zabytków związanych architekturą drewnianą oraz późniejszą – industrialną. Na trasie wycieczki znajdzie się najstarsza XVIII i XIX-wieczna zabudowa przy placu św. Jana, kapliczka św. Jana Nepomucena, kościół pw. św. Marii Magdaleny będący spuścizną po zakonie bożogrobców, do którego przez wieki należała wieś Chorzów. Z oddali widoczne będą Zakłady Azotowe oraz elektrownia i elektrociepłownia – to już część najnowszej historii miasta. Na pl. Piastowskim zapoznamy się z historią dawnego ratusza gminnego w Chorzowie Starym, a po minięciu kapliczki Podwyższenia Krzyża Świętego dojdziemy do odrestaurowanego szybu „Prezydent” i tym samym wkroczymy na teren dawnej Królewskiej Huty, aby w końcu dotrzeć do drewnianego kościółka pw. św. Wawrzyńca – przeniesionego w 1935 r. z Knurowa koło Gliwic. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:**Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”**

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl, www.geniusloci.com.pl

Partner: Parafia Ewangelicka

14.09.2013

W sobotę 14 września w godz. 14.30-17.30 zapraszamy na spotkanie „Cieszyński Przekładaniec... czyli co z tą tradycją”, które odbywa się w ramach cyklu imprez kulturalnych „Lato spotkań z kulturą i tradycją Górali na pograniczu polsko-słowackim-2013”. W programie m.in.: prelekcje tematyczne dotyczące sztuki i rzemiosła ludowego, występy kapel góralskich z Polski i Słowacji, prezentacja i degustacja tradycyjnych potraw góralskich, warsztaty taneczno-muzyczne dla dzieci prowadzone przez ZPiT Ziemi Cieszyńskiej oraz zajęcia ceramiczne. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy do Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie, jednego z najstarszych muzeów publicznych w Europie i najstarszego w Polsce, założonego w 1802 r. przez ks. Leopolda Jana Szersznika.

Organizatorzy:

Starostwo Powiatowe w Cieszynie, Wydział Rozwoju i Funduszy Europejskich

43-400 Cieszyn, ul. Bobrecka 29, tel. 33 477 73 03, fax 33 477 73 33

e-mail: wr@powiat.cieszyn.pl, www.projektyue.info

Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie

43-400 Cieszyn, ul. Rygera 6; tel. 33 851 29 32

e-mail: dyr@muzeumcieszyn.pl; www.muzeumcieszyn.pl

16.09.2013

W poniedziałek 16 września zapraszamy na zwiedzanie Skansenu trasą pn. „Dawne techniki budownictwa”. Będzie to niecodzienny spacer, wiodący specjalnie ułożoną trasą. Zwiedzający będą mogli usłyszeć, jak dawniej budowano na terenie Górnego Śląska i obszarach sąsiadujących, poznać szczegóły dawnych technik budowlanych i zobaczyć przykłady wzniesionych przy ich zastosowaniu obiektów.

Zbiórka o godz. 12.00 przed wejściem do Muzeum od al. Harcerskiej. Muzeum na początku 2013 r. przejęło funkcję koordynatora Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego!

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”

41-500 Chorzów, ul. Parkowa 25; tel. 32 241 07 18

e-mail: kultura@skansen.chorzow.pl, www.skansen.chorzow.pl

Skarby z Cieszyńskiej Trówy 18-22.09.2013

Środa / Středa 18.09.

8.00-12.00 – „Malované obrázky” - workshop pro děti ZŠ s Antonínem Szpyrcem, KVC DDM, ul. Zelená 3

13.00-17.00 – „Za poklady těšínské truhly” – celoměstská soutěž pro děti od 6 do 15 let o rodinný víkendový pobyt v Beskydech

13.00-16.00 – soutěž pro děti, MěK Svibice, MěK Ostravská, MěK Havlíčkova, MěK Svibice-OHU

17.00-19.00 – „Malujeme s Antonínem Szpyrcem” – workshop malování na skle, akce pro veřejnost, KVC DDM, ul. Zelená 3

17.00 – W cyklu: „Moje fascynacje” - spotkanie z **Karolem Kubeckim**, prezesem Towarzystwa Miłośników Ogrodnictwa w Cieszynie, które w tym roku obchodzi 45-lecie działalności, COK Dom Narodowy.

Czwartek / Čtvrtek 19.09.

8.00-12.00 – „Malované obrázky” - workshop pro děti ZŠ s Antonínem Szpyrcem, KVC DDM, ul. Zelená 3

13.00-18.00 – „Za poklady těšínské truhly” – celoměstská soutěž pro děti od 6 do 15 let o rodinný víkendový pobyt v Beskydech

13.00-16.00 – soutěž pro děti, MěK Svibice, MěK Ostravská, MěK Havlíčkova, MěK Svibice-OHU

13.00-16.30 – Wystawni siń Muzea Těšínska

15.00-17.00 – „Udělej si sám” – výtvarné aktivity pro děti, KVC DDM

17.00 – „Rozety karpackie - zapomniany język” – warsztaty snycerskie dla młodzieży i dorosłych. Prowadzenie **Grzegorz Michałek** (zapisy do 16 IX), COK Dom Narodowy

Piątek / Pátek 20.09.

10.00, 11.00 – warsztaty taneczne dla dzieci. Prowadzenie **Anna Gociak**, choreograf dziecięcego Zespołu Pieśni i Tańca „Ziemia Cieszyńska”, zapisy do 16 IX, COK, ZPiT „Ziemia Cieszyńska”

11.00 – „Cieszyńniacy czytają” – spotkanie z **Mariuszem Makowskim**, wybitnym historykiem, autorem licznych publikacji poświęconych dziejom Śląska Cieszyńskiego, Biblioteka Miejska w Cieszynie, sala konferencyjna

12.00 – „Śpiewanie na Rynku” – wspólne śpiewanie pieśni regionalnych przez dzieci z cieszyńskich szkół i przedszkoli, Rynek

15.00 – „Zaopiekuj się Cieszynem” – warsztaty plastyczne dla dzieci, Biblioteka Miejska w Cieszynie, Oddział dla Dzieci

16.00 – Cieszyńskie Spotkania Literackie połączone z finałem konkursu literackiego „Z Cieszynem w tle - rodzinna historia prawdziwa”, Cieszyn, Cafe Muzeum

16.30 – Wernisaż wystawy, Zamek Cieszyn, Oranżeria

17.00 – W cyklu „Żywe źródła: ... A handlowych czasów żodyn już nie wróci ...” – spotkanie z **Renatą Ciszewską**, kierownikiem i choreografem Estrady Regionalnej Równica, COK Dom Narodowy

Poklady z Těšínské Truhly 18-22.09.2013

19.00 – Symboliczne otwarcie Trówy / Symbolické otvorení truhly

„Z górólami w karczmie” Dom Kultury PZKO w Mostach koło Jabłonkowa. Występ Zespołu Regionalnego Gorole, zespołu Slezan z Czeskiego Cieszyna, pokazy twórczości ludowej „S gorólami w karczmie” Kultúrni dům PZKO Mosty u Jablunkowa. Vystoupení folklórního souboru Górole a folklórního souboru Slezan Český Těšín, ukázky lidové tvořivosti pro návštěvníky v dřevěnce „Na Fojtství” (naproti kulturnímu domu – Gorolské turistické informační centrum).

Sobota 21.09.

15.00 – Mezi námi Těšíňáky – Čítárna a literární kavárna Noiva-Avion.

Niedziela / Neděle 22.09.

11.00 – „Na ratunek domowej biblioteczce” – warsztaty intrologatorskie: kilka porad jak zadbać o domowy księgozbiór, Książnica Cieszyńska

12.00 – „Po naszymu, czyli w gwarze cieszyńskiej” – maraton czytania tekstów gwarowych i konkurs recytacji z udziałem osób znanych i tych, którzy kochają swój język, Książnica Cieszyńska

12.00-18.00 – VIII Cieszyński Jarmark Rzemiosła/ VIII. Těšínský jarmark řemesel – pokazy tradycyjnego rzemiosła, kuchni regionalnej /ukázky starých řemesel, lidová tvořivosti (kovářství, keramika, lidová výšivka, krajka, dřevorezba, šperky) a tradičního kulinářského umění, Amfiteatr pod Wieżą Piastowską

14.00-15.00 – Vyhodnocení soutěže pro děti „Za poklady těšínské truhly” – losování a předání cen vítězům soutěže, Amfiteatr pod Piastovskou věží, Cieszyn

15.00-16.00 – Cieszyński konkurs pieczenia strudla z pokazem pieczenia (rodzina Reiss). Konkursowe strudle należy przynieść do Informacji Turystycznej Zamku do godz. 14.00 / Soutěž o těšínský jablečný štrůdl s ukázkou pečení (rodina Riess). Evidence a předání soutěžních výrobků v Informačním turistickém centru Zamku do 14.00 hod., Amfiteatr pod Wieżą Piastowską

16.30 – „Ojcowski dom to istny raj” – występ zespołu Pieśni i tańca Ziemi Cieszyńskiej, vystoupení dětského folklórního souboru Slezanek s cimbálovou muzikou Slezan, Amfiteatr pod Wieżą Piastowską

18.00 – Msza św. w Rotundzie pw. św. Mikołaja z udziałem kapeli góralskiej.

Imprezy towarzyszące/ Doprovodné akce 20-22.09

„Migawki z Głębokiej. Cieszyn 80 lat temu” – wystawa przedwojennej fotografii migawkowej (ze zbiorów Muzeum Śląska Cieszyńskiego), Biblioteka Miejska w Cieszynie, witryna główna.

4-27.09

„Raz na ludowo” – wystawa pracowni ceramiki COK, Galeria Domu Narodowego wernisaż 4 IX o godz. 16.00.

Uwaga! Organizatorzy zastrzegają sobie prawo do zmian w programie! Změna programu vyhrazena!

Szczegółowy program na www.zamekcieszyn.pl

Cieszyn
robi wrażenie

Organizatorzy:
Zamek Cieszyn, DDM w Czeskim Cieszynie
Biblioteka Miejska w Cieszynie
COK Dom Narodowy, Książnica Cieszyńska
www.zamekcieszyn.pl

7.09.2013

W sobotę 7 września w godz. 11.00-16.00 zapraszamy do Muzeum Górnictwa Rud Żelaza w Parku Staszica na grę terenową dla dzieci, młodzieży i dorosłych pod hasłem „Skarby polskiej ziemi”. W programie mnóstwo atrakcji, poszukiwanie i rozpoznawanie minerałów, rozwiązywanie zagadek tematycznych, kruszenie sferyderytów, smyczenie kibla etc.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Muzeum Częstochowskie

42-200 Częstochowa, Al. Najświętszej Marii Panny 47, tel. 34 360 56 31
e-mail: muzeum@muzeumczestochowa.pl, www.muzeumczestochowa.pl

6-7, 15.09.2013

W ramach tegorocznych obchodów EDD, Czeladź zaprasza na szereg ciekawych wydarzeń kulturalnych.

W programie między innymi:

- wystawa prezentująca mieszkańców Czeladzi – żołnierzy w szeregach wojsk od czasów zaborów, w tym między innymi Powstańców Śląskich. Ekspozycja dostępna w siedzibie Muzeum „Saturn” przy ul. Dehnelów 10, od 6 września do 31 października, w dniach pracy muzeum
- wystawa pt. „W krwawym polu srebrne ptasie... o czym mówią pieśni Powstania Styczniowego”. Ekspozycja dostępna w siedzibie Muzeum „Saturn” przy ul. Dehnelów 10, od 7 września do 15 września, w dniach pracy muzeum
- Prezentacja multimedialna: „Jak powstawało miasto, na przykładzie miasta Czeladź”. 15 września o godz. 15.00 w siedzibie Muzeum „Saturn” przy ul. Dehnelów 10
- Zwiedzanie cmentarza żydowskiego przy ul. Będzińskiej. Informacja o terminie znajduje się na stronach internetowych miasta i muzeum.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizatorzy:

Urząd Miasta Czeladź, Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków

41-250 Czeladź, ul. Katowicka 45, tel. 32 763 79 16

e-mail: ryszardd@um.czeladz.pl, www.czeladz.pl

Muzeum „Saturn”

41-250 Czeladź, ul. Dehnelów 10, tel. 32 265 42 93

e-mail: muzeum@muzeum-saturn.czeladz.pl, www.muzeum-saturn.czeladz.pl

8 i 15.09.2013

6, 10, 15 i 16.09.2013

W niedzielę 8 i 15 września 2013 r. zapraszamy do zwiedzania zespołu klasztoru OO. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie. Zwiedzanie Sanktuarium możliwe w godz. 9.00-17.00 wyłączając Msze św. i nabożeństwa. Odsłonięcie Cudownego Obrazu Matki Bożej w godz.: 6.00, 15.30, 18.30 i 20.30.

Jasna Góra jest jednym z ważniejszych symboli Polski i duchową stolicą Polaków. To tu podczas pielgrzymki w 1979 r. papież Jan Paweł II powiedział: *Trzeba przykładać ucho do tego świętego miejsca, aby czuć, jak bije serce narodu w Sercu Matki.*

Kompleks zabudowań Sanktuarium Najświętszej Marii Panny Jasnogórskiej w Częstochowie jest malowniczo położony na wysokości 293 m n.p.m. w pasie wapiennych wzgórz, ciągnących się od Krakowa po Wieruszów. Fundatorem klasztoru był książę opolski, palatyn Węgier i wielkorządcą Rusi Halickiej Władysław Opolczyk († 1401 r.). Najcenniejszym darem księcia był przywieziony z Be-

za na Rusi cudowny obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem - tzw. *Czarna Madonna* - według legendy malowany ręką św. Łukasza. Rosnąca sława Cudownego Wizerunku Bogurodzicy sprawiła, że w krótkim czasie klasztor jasnogórski stał się miejscem licznych pielgrzymek i skarbcom niezwykle cennych wotów.

Organizator:**Klasztor OO. Paulinów Jasna Góra**

42-200 Częstochowa, ul. O. A. Kordeckiego 2, tel. 34 377 77 77
Jasnogórskie Centrum Informacji Turystycznej, tel. 34 365 38 88
www.jasnagora.com

6 września – Częstochowa

godz. 9.00-12.00 – spacer pamięci historycznej po Częstochowie w 150. rocznicę powstania styczniowego 1863 r. Uczestnicy spaceru przy Drzewie Wolności na Placu W. Biegańskiego porozmawiają o przebiegu powstania 1863 r. w Częstochowie i regionie oraz o różnych formach czczenia pamięci. W obrębie klasztoru jasnogórskiego odwiedzą Muzeum 600-lecia, Skarbiec, Arsenał aby zobaczyć biżuterię patriotyczną z okresu 1860 – 61 oraz odwiedzą cmentarz Rocha i wezmą udział w Apelu Pamięci przy grobach powstańców. Koordynator: mgr Elżbieta Gumuła.

10 września – Częstochowa, Raków, Siedlec

godz. 9.00-14.00 – „Stara baśń. Codzienność Praslówian” – zajęcia terenowe. Uczestnicy zajęć poznają stanowiska archeologiczne: cmentarzysko kultury łużyckiej w Częstochowie – Rakowie i pozostałość osady obronnej „Gąszczek” w Siedlcach, wezmą udział

w grze edukacyjnej „Wizyta Dr Omegi w skansenie” oraz w grach i zabawach zorganizowanych pod hasłem „W zamierchłej Polsce”, a przeprowadzonych na polanie biwakowej w lesie siedleckim.

Koordynator: mgr Elżbieta Gumuła.

15 września – Częstochowa

godz. 17.00 – spotkanie nt. „Tradycje Powstania 1863 r. w Częstochowie i regionie” w sali klubowej OM/PTTK. Uczestnicy wysłuchają autorskiego wykładu, obejrzą prezentację multimedialną, wezmą udział w Apelu Pamięci przy grobach powstańców 1863 r. pochowanych na cmentarzu Kule w Częstochowie. Koordynator: mgr Krystyna Więckowska.

16 września – Częstochowa

godz. 9.00-12.00 – warsztaty literacko-krasomówcze pod hasłem „Najpiękniejsze legendy naszego regionu” w SP nr 33 im. M. Kownackiej. Uczestnicy będą pracowali z tekstem (legendą, podaniem ludowym), który następnie zaprezentują podczas konkursu krasomówczego. Popisy krasomówcze uświetni spotkanie z **Mirosławem Zwolińskim**, przewodnikiem i mistrzem krasomówstwa. Koordynator: mgr Marzena Łopacińska. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Miejski im. Władysława Biegańskiego w Częstochowie

42-200 Częstochowa, Al. NMP 39/41, e-mail: omczestochowa.pttk@o2.pl

Partnerzy: Klub Społecznych Opiekunów Zabytków, Szkoła Podstawowa nr 33 im. M. Kownackiej w Częstochowie i Częstochowska Organizacja Turystyczna.

21-22.09.2013

XI Gliwickie Dni Dziedzictwa Kulturowego

Erich Mendesohn, Max Fleisher, Emil oraz Georg Zillmannowie, Karl Mayr i Dominikus Bohm, Tadeusz Teodorowicz-Todorowski czy Kazimierz Wejchert – wszystkich tych architektów łączą... Gliwice. Miasto znalazło się na twórczej drodze każdego z nich, a efekt to wyjątkowe, często nowatorskie realizacje i rozwiązania urbanistyczne, które budzą podziw po dziś dzień. W wędrówkę po Gliwicach, śladami pereł architektury i architektonicznych indywidualności, wyruszymy

21 i 22 września, podczas Gliwickich Dni Dziedzictwa Kulturowego. Czekają na nas trasy tematyczne – świat budowli ceglanych, przedwojenne domy towarowe... Zwiedzimy Miasto Akademickie Politechniki Śląskiej – kampus i wybrane obiekty uczelni, poznamy dzieła królów architektury przemysłowej z początku XX w. Naszymi przewodnikami będą architekci i historycy, którzy od stycznia 2013 r. – w ramach projektu „Gliwice na ich drodze”, organizowanego przez Muzeum w Gliwicach – prowadzili wykłady, podczas których przywoływali postacie ważnych dla miasta architektów.

Albumowa publikacja, będąca dopełnieniem projektu, zaprezentowana zostanie właśnie podczas Dni Dziedzictwa. Jej redaktorem, jak również pomysłodawczynią cyklu „Gliwice na ich drodze” jest dr inż. arch. **Magdalena Żmudzińska-Nowak**, adiunkt w Katedrze Historii i Teorii Architektury Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej. Tegoroczne Gliwickie Dni Dziedzictwa, w których spletać się będą dwa motywy – miasto i architektura, zakończy otwarta sesja naukowa „Nowoczesność a dobra kontynuacja” na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej.

Wstęp wolny, ilość miejsc ograniczona. Serdecznie zapraszamy!

Szczegółowy harmonogram XI GDDK na www.muzeum.gliwice.pl i www.edd.nid.pl

M
MUZEUM
W GLIWICACH

Organizator:
Muzeum w Gliwicach

44-100 Gliwice, ul. Dolnych Wałów 8a, tel. 32 231 08 54
e-mail: info@muzeum.gliwice.pl, www.muzeum.gliwice.pl

W niedzielę 8 września zachęcamy do zwiedzenia kościoła pw. Bożego Ciała w Jankowicach Rybnickich.

Świątynia to klejnot ukryty w malowniczym pejzażu Górnego Śląska. Kościół o konstrukcji zrębowej wzniesiono na planie rzadkiego w tym regionie krzyża greckiego w 1674 r. z fundacji hrabiego Ferdynanda Leopolda von Oppersdorffa ówczesnego właściciela Rybnika i okolicznych dóbr. Świątynia stała w miejscu wcześniejszej kaplicy, z którą łączy się piękna legenda.

Wnętrze kościoła niestety zatraciło swój zabytkowy charakter po generalnym remoncie w 1975 r. Wyposażenie kościoła tworzą w większości obiekty z XIX w. oraz trzy późnobarokowe ołtarze, chrzcielnica z XVIII w., organy z 1904 r. i 14 stacji drogi krzyżowej z 1903 r. Z historią kościoła nierozdzielnie wiąże się historia Bractwa Najświętszego Sakramentu z najcenniejszym i unikatowym zabytkiem parafii: Księgą Bractwa Najświętszego Sakramentu. Bractwo to ustanowione

zostało w 1675 r. z inicjatywy hrabiego von Oppersdorffa przez ówczesnego papieża Klemensa X.

Polecamy szczególnie każdego 13 dnia miesiąca od maja do października o godz. 20.00 Mszę św. i procesję ze świecami.

Uwaga! Zwiedzanie kościoła poza godzinami nabożeństw, po wcześniejszym ustaleniu telefonicznym!

Organizator:

**Parafia Bożego Ciała w Jankowicach Rybnickich
Sanktuarium Najświętszego Sakramentu**

44-264 Jankowice, ul. Rybnicka 34, tel. 32 430 51 38
e-mail: jankowice@interia.pl, www.jankowice.rybnik.pl

W poniedziałek 16 września o godz. 10.00 zapraszamy do Miejskiego Domu Kultury „Kosztutka” przy ul. Grażyńskiego 47 w Katowicach na imprezę dydaktyczną dla dzieci szkolnych pod hasłem „Śladem Kuźnic żelaza”.

Podczas tego wydarzenia dzieci wezmą udział w wirtualnej wycieczce do początków powstania miasta Katowice, poznają załężki osadnictwa na ziemiach śląskich oraz historię Kuźnicy Boguckiej. Będą mogli również przekonać się jak działał młot kuźniczy napędzany kołem wodnym oraz odkryć pochodzenie nazwy miasta i jego dzielnic.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

16.09.2013

Organizator:

Miejski Dom Kultury „Kosztutka” w Katowicach

40-126 Katowice, ul. Grażyńskiego 47, tel. 32 258 92 00
e-mail: domkultury@mdk Koszutka.pl, www.mdk Koszutka.pl

7.09.2013

W sobotę 7 września w godz. 10.00-15.00 zapraszamy na niecodzienne spotkanie zorganizowane na terenie dawnej fabryki Porcelany Giesche, gdzie odbędzie się wernisaż wystawy „Nie od razu Polskę zbudowano”. **Marcin Mazurowski**, znany bytomski fotograf, zaprezentuje portrety twórców A.D. 2012 i 2013 – ludzi budujących wizerunek naszego regionu, kraju, poprawiających komfort życia, ubogacających nasze życie duchowe. Ludzi żyjących pośród nas i z nami, a jednak będących tymi 10 proc. społeczeństwa. Takich twórców tu i teraz. Można by rzec małych budowniczych Polski.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizatorzy: Fundacja Giesche

40-246 Katowice, ul. Porcelanowa 23, tel. 32 353 10 58

e-mail: kontakt@fundacjagiesche.pl, www.porcelanaslaska.pl/fundacja-giesche

Marcin Mazurowski, tel. 792 631 608, e-mail: mazurowski_m@wp.pl

28.09.2013

W sobotę 28 września o godz. 10.00 zapraszamy na wycieczkę pieszą wzdłuż pierwotnych granic miasta Katowice. Zbiórka przed budynkiem rektoratu Uniwersytetu Śląskiego przy ul. Bankowej 12. Grupę poprowadzi **Przemysław Piwowarczyk**.

Katowice uzyskały prawa miejskie w 1865 r. Nie było to jednak miasto w dzisiejszych swych granicach, ale miejscowość skupiona wokół linii kolejowej. Trasa spaceru będzie wiodła północnymi, zachodnimi i częściowo południowymi granicami miasta. Rozpocznemy nasz spacer, kierując się na zachód, wzdłuż Rawy, następnie udamy się na południe wzdłuż granicy z gminami Dąb i Załęże. Centrum miasta tym razem pozostanie poza naszym obszarem zainteresowań – skupimy się na peryferiach, na miejscach ważnych dla historii Katowic, ale zwykle omijanych przez turystów. Zobaczymy m.in. cmentarze przy ul. Gliwickiej (w tym dawny cmentarz staro-

katolicki), miejsce dawnego targu bydłowego, cmentarz żydowski przy ul. Kozielskiej oraz pozostałości po reżni przy tej samej ulicy, minimy budynki szpitala miejskiego z 1904 r. przy ul. Raciborskiej oraz dawne koszary na ul. Koszarowej; spojrzymy także na zabudowania starej parowozowni. Na zakończenie spaceru udamy się do Parku Kościuszki, aby przyjrzeć się bliżej przeniesionemu z Syryni kościołowi pw. św. Michała Archanioła. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl
www.geniusloci.com.pl

14.09.2013

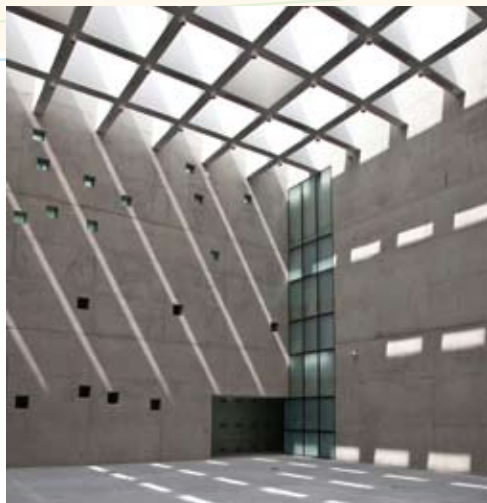
W sobotę 14 września Muzeum Śląskie w Katowicach zaprasza na szereg bezpłatnych atrakcji:

godz. 12.00-18.00 – pierwsze zwiedzanie nowej siedziby Muzeum Śląskiego przy ul. Kopalnianej 6, po zakończeniu prac budowlanych. Otwarcie nowej siedziby Muzeum Śląskiego planowane jest na rok 2014. Budynek główny z salami wystawowymi oraz magazynami w całości został zlokalizowany pod ziemią. Nad powierzchnią można zobaczyć jedynie niepowtarzalne w skali kraju szklane konstrukcje doświetlające muzealne wnętrza i neutralne wobec historycznego pejzażu tej części miasta. Budynek dawnego magazynu odzieżowego oraz maszynowni zostały zrewitalizowane i przystosowane dla potrzeb Centrum Scenografii Polskiej oraz restauracji. Dzięki dobudowaniu windy i klatki schodowej do wieży szybu wyciągowego „Warszawa” powstała platforma widokowa, skąd rozciąga się widok na panoramę miasta. Sieć ścieżek dla pieszych jest otoczona roślinami, które rosły tutaj jeszcze w trakcie pracy kopalni.

Zapraszamy również na prezentację multimedialną wraz z prelekcją pt. „Muzeum – podróż w czasie i przestrzeni”. O wybranych budynkach muzealnych w Polsce i na świecie poprzez pryzmat architektury historycznej i nowoczesnej opowie historię sztuki **Andrzej Holeczko-Kiehl** (na terenie nowej siedziby Muzeum Śląskiego).

godz. 17.00 – spektakl plenerowy „Kuglarze” w wykonaniu Teatru Gry i Ludzie w budynku głównym przy al. W. Korfantego 3 (dzieziniac). Spektakl adresowany zarówno dla dzieci jak i dorosłych, jest próbą odtworzenia atmosfery średniowiecznych widowisk jarmarcznych. Ważną inspirację stanowiła tutaj powieść Wacława Berenta „Żyje kamienie” i zwarty w niej obraz życia średniowiecznych wędrownych artystów, outsiderów, wysoko ceniących swoją niezależność i swobodę. W przedstawieniu pojawiają się świeckie pieśni i melodie z epoki. Będą one dopełnieniem akcji i łącznikiem poszczególnych scen.

Uwaga! Spektakl odbędzie się na wolnym powietrzu, dlatego uzależniony jest od warunków pogodowych.

Organizator:
Muzeum Śląskie

40-005 Katowice, al. W. Korfantego 3, tel. 32 779 93 00
e-mail: oswiata@muzeumslaskie.pl, www.muzeumslaskie.pl

14.09.2013

W sobotę 14 września zapraszamy na niezapomniany spacer edukacyjny szlakiem katowickiej moderny. Przewodnikiem będzie **Bolesław Blachuta**, Miejski Konserwator Zabytków w Katowicach. Zbiórka o godz. 10.00 na pl. Andrzeja. Czas trwania wydarzenia ok. 3 godziny. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Szlak moderny w Katowicach to najnowszy hit turystyczny metropolii zrealizowany przez Urząd Miasta Katowice w 2011 r. Powstał na kanwie 16 wybranych obiektów architektury modernistycznej wybudowanych w okresie międzywojennym w Katowicach i posiada ok. 5,5 km długości. Ich największe skupisko w południowej części Śródmieścia pozwoliło na wyznaczenie miejskiej trasy turystycznej z reprezentatywnymi przykładami katowickiej moderny. W celu pełniejszego poznania obiektów, przygotowano system e-informacji obejmujący info-kioski z prezentacją multimedialną, usytuowane w pobliżu wyznaczonych obiektów, a także portal: www.moderna.katowice.eu.

W okresie międzywojennym, na terenie Górnego Śląska podzielonego granicą państwową na część polską i niemiecką, toczyła się swoista rywalizacja znajdująca także odzwierciedlenie na polu architektury i sztuki. W polskiej części tworzącej autonomiczne Województwo Śląskie ze stolicą w Katowicach, dochodziła do tego potrzeba silnego zaznaczenia obecności nowej władzy oraz sukcesu gospodarczego, a zarazem nowoczesności. Wyrazem tego była zdecydowana preferencja nowoczesnej, modernistycznej architektury utrzymanej zasadniczo w nurcie funkcjonalistycznym. Nowoczesna architektura, tworzona przez polskich architektów przeżywała tutaj rozkwit nieporównywalny – poza Gdynią – do innych rejonów Polski. Katowice, jako stosunkowo młode miasto mogąc poszczycić się najciekawszą i najliczniejszą grupą takich zabytków, posiadających wybitne walory w skali ogólnopolskiej.

Dzieła architektury modernistycznej dwudziestolecia międzywojennego, jeszcze nie do końca odkryte i nie zawsze funkcjonujące w powszechnej świadomości społecznej jako zabytki godne uwagi oraz ochrony, stanowią niezmiernie cenną część dziedzictwa kulturowego Katowic.

Bolesław Blachuta
Miejski Konserwator Zabytków w Katowicach

Poleca:
Urząd Miasta Katowice, Biuro Konserwatora Zabytków
40-003 Katowice, ul. Młyńska 9, tel. 32 259 34 39
e-mail: bkz@um.katowice.eu, www.katowice.eu

13, 14.09.2013

7-8 i 14-15.09.2013

Śladami powstań i wojen w Janowie i Nikiszowcu

W piątek 13 września o godz. 18.00 zapraszamy do Galerii Szyb Wilson przy ul. Oswobodzenia 1 na uroczyste otwarcie I Przeglądu Sztuki Nieprofesjonalnej Województwa Śląskiego.

W sobotę 14 września o godz. 10.00 proponujemy spacer przez miejsca związane z powstaniami śląskimi w dzielnicy Janów – Nikiszowiec. Podczas wycieczki wysłuchamy opowieści o wydarzeniach z tamtych lat. Wędrówkę rozpoczynamy przed kościołem pw. św. Anny w Nikiszowcu.

O godz. 19.00 na Placu Wyzwolenia (rynek) odbędzie się koncert plenerowy „Big Silesian Band” pod dyr. **Joachima Krzyka**.

Zapraszamy również do odwiedzenia siedziby Muzeum Historii Katowic - Działu Etnologii przy ul. Rymarskiej 4, a także neobarokowego kościoła pw. św. Anny.

Odkryj z nami czar i unikalny klimat Nikiszowca – zabytkowej, robotniczej dzielnicy Katowic, która uznana została za Pomnik Historii i jeden z 7 cudów Polski. Wstęp wolny. Zapraszamy!

Organizator:

Stowarzyszenie Razem dla Nikiszowca
40-423 Katowice, Plac Wyzwolenia 21, tel. 662881490
e-mail: stowarzyszenie@razemdlanikiszowca.pl
www.razemdlanikiszowca.pl

**Razem dla
Nikiszowca**

Od kuźnicy Roździeńskiej do Huty Szopienice

W dniach 7-8 i 14-15 września w godz. 9.00 -15.00 mamy następujące propozycje:

- dla osób mieszkających na terenach naszpikowanych licznymi niebezpiecznymi pierwiastkami z racji prowadzonej tutaj produkcji hutniczej, chcemy chemię ukazać za pomocą wspólnie tworzonej, wielkiej Tablicy Mendelejewa. Chcemy pokazać, że

zawarte w niej symbole to nie tylko literki i cyferki ale konkretne, otaczające nas wszystkich elementy przyrody i wytwarzanych przez człowieka rzeczy. Zamierzamy pobawić się chemią wraz z najmłodszymi ale i tymi starszymi, dla których słowo chemia budzi grozę do dziś.

- pokazanie fragmentu literatury polskiej, która powstała na tej ziemi dzięki **Walentemu Roździeńskiemu** 400 lat temu. Utwór „Officina ferraria, abo Huta y Warstat z Kuźniami szlachetnego dzieła Żelaznego” wydany w Krakowie a przetłumaczony w Stanach Zjednoczonych na język angielski, powinien być powodem do dumy wszystkich mieszkańców Szopienic, bo to tutejsze kuźnice stały się tłem dla owego poematu a powiększony tekst i wspólne czytanie ma pokazać obecnym jego wartość historyczną w „dużym” wymiarze.

- Twórczą Reanimację Odpadów, podczas której z różnych niepotrzebnych rzeczy będziemy robili nowe przedmioty, postacie, makiety etc. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizatorzy:

Stowarzyszenie na rzecz powstania Muzeum Hutnictwa Cynku w Katowicach-Szopienicach

40-387 Katowice, ul. 11 Listopada 30, tel. 501 802 866, 505 514 766

e-mail: muzeumcynku@muzeumcynku.katowice.pl

www.muzeumcynku.katowice.pl

Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży KORCZAK

40-868 Katowice, ul. Piastów 9/124, tel. 609 875 972

e-mail: grzeglop@interia.pl, www.korczak.katowice.pl

18.09.2013

Tropimy stare polskie chaty

W środę 18 września o godz. 18.00 zapraszamy do ligockiej Galerii „Pod Łukami” na „Śląskie śpiewanie” pod egidą **Grzegorza Płonki**. Będzie to kolejny etap projektu „Tropimy stare polskie chaty” realizowanego w ramach tegorocznych EDD.

Kochamy drewniane chaty, chałupy, chyzy, kucze – jak mawia się w różnych regionach Polski – o najskromniejszych dziś fragmentach jej zabudowy. Od paru lat, szczególnie podczas EDD, staramy się o nie, tj. chaty, głośno upominać. Szczególnie ukochaliśmy te, które zdobią jeszcze tu i ówdzie – pomijając skanseny – nasz region, a właściwie jego najpiękniejszą część, Zielony Śląsk.

W tym roku namówiliśmy uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 34 w Katowicach-Ligocie do weekendowej i wakacyjnej przygody, tj. do tropienia w plenerze starej drewnianej zabudowy. By ten plan mógł się powieść, zaproponowaliśmy dzieciom trzy edukacyjne etapy – dały im one przedsmak wyprawy w świat, który z każdym dniem coraz bardziej się kurczy, zamiera...

Pierwsze spotkanie z członkami naszego nieformalnego acz gorącego stowarzyszenia, Koła Kochających Kurne Chaty, odbyło się dzięki zaproszeniu nas do szkoły przez **Marię Machulec**, wieloletnią pedagog, otwartą na

niekonwencjonalne metody edukacji. Tu dzieci wzięły udział w prezentacji przygotowanej przez **Joannę Ujejską**. Zobaczyły zabytkowe chałupy Bystrej, Szczyrku, Buczkowic i Wiśły. Zostały zaproszone do udziału w konkursie na fotografię, prace plastyczną bądź literacką – opowiadkę, bajkę, legendę o odkrytym przez siebie w plenerze obiekcie.

Wyprawy do Muzeum „Górnośląskiego Parku Etnograficznego” w Chorzowie i Muzeum Beskidzkiego w Wiśle były dla naszych odkrywców kolejnymi milowymi krokami w poznawaniu tajników ludowych zasad konstrukcji chat, a także urody zdobnictwa ich brył i wnętrza. W finale przygotowaliśmy do konkursu miała miejsce wizyta u rówieśników w przyjaźniącej się z Kołem Szkolnej Podstawowej nr 3 w Wiśle Malince. Działwa obu szkół – w Malince od dziesięcioleci pozostająca pod artystyczną opieką **Krystyny Pilch** – naprzemiennie stawała się a to sceną a to widownią spontanicznie na tę okazję zawiązanych szkolnych teatrów. Pięknie współbrzmiała podczas tego spotkania śpiewna gwarra beskidzkich górali i inna od niej – mowa Czarnego Śląska.

Konkurs na wizerunek chaty, wytropionej przez dzieci i ich rodziców w plenerze, poznanej w skansenach i muzeach, a także – jak podpowiedzieliśmy – w albumach dostępnych w bibliotekach, trwa! Wraz z pierwszymi chłodami jego rozstrzygnięcie. Tegoroczne EDD zwińczymy wystawą najciekawszych prac.

Organizatorzy, autorzy pomysłu, inspiratorzy:
Koło Kochających Kurne Chaty, Grażyna i Damian Niewiadomscy
 40-711 Katowice, ul. Gromadzka 51 c, tel. 32 252813, e-mail: grazia_n@o2.pl
oraz Joanna Ujejska, Barbara Muszyńska
 Opieka merytoryczna zespołu etnografów:
Barbara Heidenreich, Małgorzata Kiereś, Maria Michalczyk

7-8 i 14-15.09.2013

12-13.09.2013

7-8 września oraz 14-15 września w godz. 10.00-15.00 zachęcamy do zwiedzania Izby Tradycji Górniczej przy ul. Dworcowej 3a w Knurowie i obejrzenia wystawy pt. „Knurów – miasto na węglu wyrosłe” ukazujące rozwój i awans kulturalny miasta dzięki działalności dwóch kopalni. Dodatkowo w ramach EDD przewidziano trzy wycieczki po mieście

ukazujące zabytki, inwestycje, patronów ulic, pomniki i przebieg granicy w 1922 r. Każdy z uczestników otrzyma informator z mapką o tych ciekawych miejscach i sylwetkach patronów ulic. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Uwaga! Zwiedzanie po telefonicznym zgłoszeniu u pana Bogusława Szyguły, Kustosza Izby Tradycji tel. 506599168

Organizator:
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Górniczo-
Izba Tradycji Górniczej Knurów
44-190 Knurów, ul. Dworcowa 3a, tel. 32 718 51 54
e-mail: gwarek@gwarkowie.pl, www.gwarkowie.pl

Pomnik w Kruszynie

Wojciech Korwin Szymanowski

Mogiła w Kłomnicach

Spotkania z historią w 150. rocznicę powstania 1863 r.

W czwartek 12 września w Gminnej Hali Sportowej przy ul. Sportowej 7 w Konopiskach odbędzie się wykład pt. „Konopiska na przestrzeni wieków”, który wygłosi **Barbara Herba** – autorka monografii „Dzieje Konopisk i okolic” oraz „Konopiska i okolice. Panorama dziejów”. Po wykładzie zapraszamy na pokaz multimedialny pod hasłem „Rok 1863 na Ziemi Częstochowskiej. Pamięć, ludzie i chwała” połączony z prelekcją **Elżbiety Gumuły** – historyka. Na zakończenie przejdziemy na cmentarz parafialny w Konopiskach, gdzie odbędzie się uroczysty Apel Pamięci z udziałem władz gminnych, przedstawicieli szkół oraz mieszkańców gminy Konopiska przy grobie powstańca – Wojciecha Korwin Szymanowskiego (1841-1928).

W programie również udział w uroczystym odsłonięciu tablicy upamiętniającej sylwetkę **Wojciecha Korwin Szymanowskiego** – bohatera 1863 r. oraz uroczystościach nazwania jego imieniem placu (skwerku) w miejscowości Konopiska.

W piątek 13 września zapraszamy na „Rajd Pamięci 1863” w 150. rocznicę bitwy pod Kruszyną. Zbiórka o godz. 8.30 na ul. Klonowej, przy siedzibie KGW Kopalnia. Prowadząca **Elżbieta Gumuła**, historyk. Rajd będzie miał charakter edukacyjny. Jego uczestnicy przejadą trasę, która pokrywa się z terenami bitwy, jaka rozegrała się na polach pomiędzy Kruszyną, Borownem, Zdrową, Nieznanicami a Kłomnicami. Na trasie będą zorganizowane plenerowe stanowiska dydaktyczne. Podczas rajdu uczestnicy wezmą udział w Apelu Pamięci przy mogile powstańców poległych w bitwie kruszyńskiej znajdującej się na cmentarzu parafialnym w Kruszynie oraz w grach i zabawach zorganizowanych w zabytkowym przypałacowym parku w Nieznanicach. Na zakończenie rajdu zostanie ogłoszony konkurs plastyczny pt. „Ojczyzna i historia Was nie zapomni”. Uczestnicy rajdu otrzymają znaczki okolicznościowe, wzorowane na odznakach powstańczych, ufundowane przez OM/PTTK im. W. Biegańskiego w Częstochowie. Spotkanie zakończy się wspólnym odśpiewaniem piosenki „Włóczęga” z akompaniamentem akordeonu.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Gminne Centrum Kultury i Rekreacji w Konopiskach
42-274 Konopiska, ul. Sportowa 60, tel. 34 344 19 33
e-mail: gckir@konopiska.pl, i.lisek@gckir.konopiska.pl
www.gckirkonopiska.pl

KONOPISKA
POZNAT Z BLISKA

29.09.2013

W niedzielę 29 września o godz. 10.00 odbędzie się koncert organowy w kościele ewangelickim, pl. ks. Jana Karpeckiego 1. Zagra **Lukasz Kurpas**, przedstawiciel młodego pokolenia organistów i organomistrzów, który zaprezentuje najbardziej charakterystyczne utwory dla każdej z epok muzycznych.

O godz. 14.30 zapraszamy do zwiedzania z przewodnikiem **Przemysławem Noparlikiem** drewnianego kościoła pw. św. Mikołaja w Borowej Wsi, który jest typowym przykładem sztuki sakralnej epoki baroku na Górnym Śląsku. W 1937 r. zabytek został przeniesiony do Borowej Wsi z pobliskich Przyszowic. Do ciekawszych elementów wyposażenia świątyni należy rzadko spotykana w kościołach drewnianych dwupoziomowa empora oraz rzeźbiarskie wyobrażenia herbów właścicie-

li okolicznych ziem. W 2013 r. przeprowadzony został gruntowny remont świątyni. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:**Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”**

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl
www.geniusloci.com.pl

14.09.2013

kościół pw. św. Idziego w Zrębicach

W sobotę 14 września zapraszamy do udziału w rajdzie pod hasłem „Drózkami św. Idziego”. Zbiórka o godz. 10.00 na pl. Marszałka J. Piłsudskiego 15 w Olsztynie.

Podczas wycieczki uczestnicy zwiedzą Szopkę Olsztyńską, Górę Bialko, rezerwat przyrody Sokole Góry wraz z Jaskinią Olsztyńską oraz miejsca związane ze św. Idzime: kapliczkę i źródło św. Idziego oraz zabytkowy, drewniany kościółek z 1789 r. w Zrębicach. Na zakończenie ośmiokilometrowego spaceru będzie poczęstunek smakowitymi pieczonkami – tradycyjnym specjałem naszego regionu!

Zapraszamy do pełnej niespodzianek jurajskiej gminy Olsztyn: krainy białych skał i zielnych wzgórz, wyjątkowych zabytków, tajemniczych jaskiń, widokowych drózek... Do zobaczenia w Olsztynie!

Góra Bialko

kapliczka św. Idziego w Zrębicach

22.09.2013

W niedzielę 22 września zapraszamy na rajd rowerowy upamiętniający bohaterów walczących za Ojczyznę. Zbiórka o godz. 9.45 w Myszkowie przed Miejskim Domem Kultury przy ul. 3 Maja róg ul. Kościelnej. Grupę poprowadzi przewodnik turystyki kolarskiej PTTK dr **Marian Kotarski**.

Trasa rowerowej przejażdżki długości ok. 35 km wiedzie przez: Myszków (grób weterana powstania Feliksa Dahlena) – Żarki (groby powstańców styczniowych) – Jaworznik (głaz upamiętniający stoczoną tu przed 150 laty bitwę, odslonięty 3 maja 2013 r.) – Kotowice (żołnierski cmentarz z I wojny światowej) – Włodowice – Kopaniny – Mrzygłód (pomnik ku czci powstańców 1863 r. na rynku, mogiły na skwerze płk. Teodora Cieszkowskiego) – Myszków (pomnik Poległym za ziemię mysz-

kowską). Uczestnicy wycieczki otrzymają odbitkę okolicznościowej pieczętki do swej kroniki turystycznej lub książeczki wycieczek. Dodatkowo po wyprawie będzie możliwość obejrzenia Kącika Pamiątek Klubu Osiedlowego PTTK „M-2” przy ul. Sikorskiego 55 b. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Klub Osiedlowy PTTK „M-2” przy Myszkowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej
42-300 Myszków, skrytka pocztowa 25, tel. 600384987 (prezes Marian Kotarski)
e-mail: kotarski@poczta.onet.eu, www.m2.myszkow.pttk.pl

Zespół Szkół w Zrębicach

42-256 Olsztyn, Zrębice Pierwsze, ul. Główna 143
tel. 34 328 62 33

Organizatorzy:**Gminny Ośrodek Kultury**

42-256 Olsztyn, pl. Piłsudskiego 15, tel. 34 328 53 13
e-mail: gok@olsztyn-jurajski.pl
www.olsztyn-jurajski.pl

7-8, 14-15.09.2013

Podczas EDD zachęcamy do zwiedzenia zabytków malowniczego „Pojezierza Palowickiego” w Palowicach. Warto odszukać w lesie, obok stawów Garbacz i Gichta, ruin huty „Waleska” – zwane Gichtą – ze szczególnie dobrze zachowaną wieżą pieca wielkopieczowego z 1830 r. Stanowi ona świadectwo rozwoju przemysłu hutniczego zapoczątkowanego na Śląsku przez zakon cystersów z Rud. Huta stała kiedyś w nieistniejącym już dzisiaj przysiółku Łanuch. W poł. XVIII w. istniała w tym miejscu pierwsza kuźnica – hamernia, w której produkowano żelazo sztabowe metodą prymitywnego wytopu rudy darniowej.

Będąc w Palowicach trzeba odwiedzić drewniany kościół pw. Trójcy Przenajświętszej – najstarszą budowlę sakralną na terenie gminy. Świątynię, wzniesioną w latach 1594-1595, przeniesiono w 1981 r. z Leszczyn. W 1606 r. cieśla Jan Oźga dobudował wieżę słupową. Wewnątrz zachował się renesansowy wystrój i część zabytkowego wyposażenia. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny
44 -230 Czerwionka-Leszczyny, ul. Parkowa 9, tel. 32 429 59 90
e-mail: ua@czerwionka-leszczyny.com.pl, www. czerwionka-leszczyny.pl

7.09.2013

W sobotę 7 września w godz. 9.00-17.00 dla turystów otwarty będzie gród na Górze Birów w Podzamczu w gminie Ogrodzieniec. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
ZAMEK Sp. z o.o. w Ogrodziencu
42-440 Ogrodzieniec, ul. Kościuszki 66, tel. 32 673 22 20, 32 673 29 91
e-mail: biuro@zamek-ogrodzieniec.pl, www.zamek-ogrodzieniec.pl

W sobotę 14 września o godz. 16.00 zapraszamy na wykład **Grzegorza Wawocznego** pt. „Kim byli pierwsi raciborzanie? Od Flamanów i Walonów do miasta wielu narodów”.

Grzegorz Wawoczny (1973) jest absolwentem Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Kolegium Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Katowicach. W latach 1998-2008 był redaktorem naczelnym „Nowin Raciborskich”, a obecnie jest redaktorem naczelnym tygodnika „Nasz Racibórz” oraz portali NASZraciborz.pl, GOraciborz.pl oraz VIAPoland.com. Jako dziennikarz współpracował z redakcjami: „Gazety Samorządu i Administracji” (INFOR), „Pressu”, „Nowin” oraz „Gazety Wyborczej”. W tej ostatniej publikuje na łamach dodatku katowickiego oraz w ogólnopolskim wydaniu tytułu „Gazeta i Turystyka”. Ma na koncie kilkadziesiąt książek poświęconych dziejom Śląska. Współpracuje z Towarzystwem Edukacji Bankowej S.A. w Poznaniu. Dla relaksu pracuje z młodzieżą II LO im. Adama Mickiewicza w Raciborzu, gdzie prowadzi zajęcia na profilu społeczno-prawnym. Ostatnio był autorem scenariuszy dla TVP Katowice oraz TVP Historia w ramach cyklu Tajemnice Historii (wyemitowano 6 odcinków). Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu
47-400 Racibórz, ul. Jana Kasprowicza 12, tel. 32 415 37 24
e-mail: biblrac@poczta.onet.pl, www.bibrac.pl

14.09.2013

7.09.2013

W sobotę 7 września zapraszamy na spacer historyczny „Mikroświat Orzegów”. Zbiórka o godz. 10.00 w domu katechetycznym przy parafii św. Michała Archanioła w Orzegowie ul. Królowej Jadwigi 8. Prowadzenie: **Krzysztof Gołąb i Andrzej Godoj**.

W programie wydarzenia m.in.: prelekcje poświęcone historii dzielnicy i znajdującym się na jej obszarze zabytkom oraz spacer po dzielnicy Orzegów ze zwiedzaniem m.in. kościoła pw. św. Michała Archanioła, starego cmentarza z grobem powstańca styczniowego Konstantego Latki, budynku dawnego orzegowskiego ratusza. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Muzeum Miejskie im. Maksymiliana Chroboka w Rudzie Śląskiej
41-700 Ruda Śląska, ul. Wolności 26, tel. 32 243 50 40
e-mail: muzeumrudas@interia.pl, www.muzeum.rsl.pl

14-15 i 21.09.2013

W soboty 14 i 21 września w godz. 14.00-16.00 zapraszamy do zwiedzania ciężkiego schronu bojowego nr 75 należącego do pasa umocnień Obszaru Warownego Śląsk – Teren ROD „Nadzieja” przy ul. Pomorskiej. W 2008 r. schron został odgruzowany i gruntownie odnowiony przez grupę miejscowych zapaleńców. Obecnie mieści bogatą ekspozycję historyczną, gromadzącą pamiątki związane głównie z okresem II wojny światowej na Górnym Śląsku.

W niedzielę 15 września o godz. 15.00 polecamy zwiedzanie średniowiecznego gródka w Kochłowicach z przewodnikiem **Przemysławem Noparlikiem**. Zbiórka przy ul. Górnośląskiej 31. Gródek jest najstarszym zabytkiem Rudy Śląskiej. Zdaniem archeologów został zbudowany w końcu XIII w. w formie kopca, otoczonego głęboką fosą i palisadą. Na szczycie wzniesiono drewnianą

wieżę mieszkalno-obronną, natomiast poniżej ulokowano podgrodzie. Drewnianą zabudowę warowni w XV w. strawił pożar. Do czasów obecnych zachowała się fosa oraz kopiec. Zabytkiem opiekują się członkowie Stowarzyszenia „Genius Loci – Duch Miejsca”, którzy kładą szczególny nacisk na popularyzację wiedzy o tym nadzwyczajnym miejscu. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”
41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl
www.geniusloci.com.pl

7-8 i 14-15.09.2013

W dniach 7-8 oraz 14-15 września dla turystów otwarty będzie barokowy kościół pw. św. Wawrzyńca w Rybniku Ligockiej-Kuźni. Kościół o konstrukcji zrębowej zbudował w 1717 r. cieśla Jakub Sedlaczek z Gliwic. Świątynia znajdowała się wówczas we wsi Boguszowice. Do Ligockiej Kuźni przeniesiono ją w 1975 r. Serdecznie zapraszamy!

Uwaga! Zwiedzanie kościoła poza godzinami nabożeństw! Możliwe jest również zwiedzanie w innym terminie po wcześniejszym ustaleniu telefonicznym

Organizator:**Parafia św. Wawrzyńca w Ligockiej Kuźni**

44-203 Rybnik, Ligocka Kuźnia ul. Wolna 125, tel. 32 422 86 12

e-mail: ligocka.kuznia@archidiecezja.katowice.pl, www.wawrzyniec.com

W ramach tegorocznych EDD zachęcamy do zwiedzenia ruin średniowiecznej strażnicy w Ryczowie. Wzniesiono ją w XIV w. jako strażnicę królewską, będącą jednym z wielu punktów oporu systemu obronnego powstałego w XIV w.

7-8 i 14-15.09.2013

Ryczowski zamek górny, zlokalizowany został na ostańcu skalnym na wysokości ok. 10 m. Najprawdopodobniej miał on formę kamiennej, dwu lub trzykondygnacyjnej wieży mieszkalno-obronnej, zbudowanej na planie zbliżonym do trapezu. Dostęp do wieży wiódł przez drewniany pomost oparty na ostańcu. Dziedziniec zamku dolnego otoczony był płotem lub palisadą oraz wałem ziemnym. W obrębie dziedzińca znajdowały się pomieszczenia gospodarcze. Całe założenie otoczone było fosą i wałem. Strażnica uległa zniszczeniu najprawdopodobniej w XV w. Na przestrzeni wieków zniszczona i nieużytkowana popadła w całkowitą ruinę.

Będąc w Ryczowie warto również zwiedzić mogiłę powstańców styczniowych na cmentarzu cholerycznym w lesie, oraz mogiłę – pomnik upamiętniający 17 mieszkańców Ryczowa zamordowanych przez Niemców 21 lutego 1944 r. Zapraszamy!

Organizator:**Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec**

42-440 Ogrodzieniec, Plac Wolności 25, tel. 32 670 97 00

e-mail: ogrodzieniec@ogrodzieniec.pl, www.ogrodzieniec.pl

7-21.09.2013

W dniach 7-21 września zapraszamy do obejrzenia wystawy „Ocalić od zapomnienia” w Parku Tradycji, która jest efektem projektu o tej samej nazwie zrealizowanego przez Stowarzyszenie „Genius Loci”. Jego zamysłem było sfotografowanie wszystkich obiektów przemysłowych na terenie Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego, co ma ogromne znaczenie w czasie likwidacji zakładów przemysłowych. Od 2007 r. wykonano ponad 20 tys. zdjęć uwieczniając kilkadziesiąt zakładów przemysłowych. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:**Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”**

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5

tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl

www.geniusloci.com.pl

Partnerzy:**Park Tradycji i Siemianowickie Centrum Kultury**

7-8 i 14-15.09.2013

W ramach tegorocznych EDD warto przyjechać do Siewierza, aby zwiedzić ruiny zamku malowniczo położonego na prawym brzegu Czernej Przemszy.

Sobota - niedziela 7-8 i 14-15 września:

- godz. 10.00-18.00 – zwiedzanie zamku siewierskiego z przewodnikiem
- godz. 10.00-18.00 – wirtualna podróż w czasie (miejsce: piwnice siewierskiego zamku)
- godz. 12.00, 14.00 i 16.00 – pokazy walk rycerskich na zamku.

Wstęp wolny. Do zobaczenia w Siewierzu!

Organizator:

Urząd Miasta i Gminy Siewierz

42-470 Siewierz, ul. Żwirki i Wigury 16, tel. 32 649 94 00

e-mail: siewierz@siewierz.pl, www.kultura.siewierz.pl, www.siewierz.pl

Punkt Informacji Turystycznej w Siewierzu

42-470 Siewierz, ul. Kościuszki 5, tel. 32 6742461

6 i 7-8.09.2013

W piątek 6 września zapraszamy na „Rock i Blues nad Przemszą” – coroczny przegląd zespołów przy ul. Młyńskiej 14, prezentujących rockowe i bluesowe brzmienia. Przeglądowi towarzyszyć będzie konkurs fotograficzny pod hasłem „Tajemnicze zakątki Sławkowa”. Szczegóły na www.mok.slawkow.pl.

W sobotę i niedzielę 7 i 8 września w godz. 11.00-19.00 zapraszamy do zwiedzania ruin zamku biskupów krakowskich w Sławkowie, przy ul. Staropocztowej, a także ekspozycji stałych w MOK przy ul. Rynek 9:

- „Sławkowskie górnictwo, rzemiosło i handel” – prezentującą: narzędzia, lampy górnicze z XIX i 1 poł. XX w., rudy ołowiu i srebra, wagi kupieckie, dokumenty cechowe z XIX w. i pocz. XX w., rzeźby, plany przebudowy Ratusza z 1905 r., plan miasta z 1823 r. oraz dokumentację fotograficzną zabudowy Sławkowa
- „W lamusie Zygmunta Glogera” – przedstawiającą przedmioty codziennego użytku z XVIII, XIX i pocz. XX w., narzędzia rolnicze, skrzynie wianowe, naczynia gliniane, stare zegary, żelazka etc.
- „Początki Sławkowa w świetle wykopaliśk archeologicznych” – prezentującą dorobek badań archeologicznych prowadzonych w latach 1983-98, które doprowadziły do odkrycia jednego z najstarszych i największych w Polsce południowej – ruin zamku obronnego biskupów krakowskich z XIII w.
- „Dzieje Żydów Sławkowa” – ukazującą zgromadzone judaika w tym portrety Żydów sławkowskich autorstwa Henryka Krupińskiego
- „Republika Sławkowska 1905 r.”
- „Przez Sławków do niepodległej Polski” – przyglizającą fotografie ukazujące działalność Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego w Sławkowie w okresie: 7.01–21.02.1915 r.
- „Sławków w latach okupacji hitlerowskiej 1939-45” – prezentującą pamiątki, dokumenty i fotografie z okresu II wojny światowej
- wystawa jubileuszowa sławkowskiego Koła Łowieckiego „Cietrzew” – ekspozycja czasowa dostępna od 31 sierpnia do 21 września.

Do Sławkowa warto również przyjechać **31 sierpnia** ponieważ o godz. 16.00 przy ruinach zamku rozpocznie się festyn rodzinny „Wakacje z duchami”. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Miejski Ośrodek Kultury w Sławkowie
41-260 Sławków, ul. Młyńska 14, tel. 32 293 10 52

Dział Kultury Dawnej

ul. Rynek 9, tel. 32 293 13 96

e-mail: sekretariatmok@mok.slawkow.pl, www.mok.slawkow.pl

6-8.09.2013

W dniach 6-8 września, podczas „Dni Gwarków 2013” zapraszamy do zwiedzenia multimedialnej wystawy pt. „Jan III Sobieski i jego czasy. 330 rocznica odsieczy wiedeńskiej” prezentowanej w tarnogórskim Muzeum.

Wystawa nawiązuje do pobytu króla Polski w Tarnowskich Górach, który zatrzymał się w mieście gwarków w trakcie marszu na Wiedeń w 1683 r. Tu witali go wysłannicy cesarza

Leopolda I oraz śląskie władze stanowe. Prawdopodobnie dwie noce spędził w budynku, w którym znajduje się obecna siedziba Muzeum. W Tarnowskich Górach żegnał się z Marysią oraz swoimi dostojnikami.

Wizyta i wiktoria wiedeńska przysporzyły królowi popularność wśród mieszkańców Śląska, która trwa do dzisiaj, co widoczne jest w corocznym pochodzie historycznym podczas tarnogórskich „Dni Gwarków”. Prezentowane na ekspozycji artefakty pochodzą z kolekcji sobiescianów ze zbioru Muzeum. Wśród zgromadzonych na wystawie obiektów należy wymienić: portrety władcy, medale, rzeźby, broń i zbroje, fragmenty stroju sarmackiego, w tym pasy kontuszowe. Aby sprostać wymaganiom współczesnych odbiorców na zmodernizowanej wystawie pojawiają się nowoczesne środki przekazu. Multimedia mają za zadanie zainteresować odbiorców postacią Jana III Sobieskiego oraz historią i kulturą epoki. Otwarcie zmodernizowanej wystawy poświęconej polskiemu królowi Janowi III Sobieskiemu wpisuje się w jubileusz 330. rocznicy bitwy pod Wiedniem.

Organizator:**Muzeum w Tarnowskich Górach**42-600 Tarnowskie Góry, Rynek 1, tel. 32 2852607
e-mail: muzeum@muzeumtg.art.pl, www.muzeumtg.art.pl

14.09.2013

niej konie, spróbujemy wiejskiego chleba upieczonego w piecu chlebowym, a na koniec gospodyni poczęstuje nas herbatą ze świeżych ziół posłodzoną miodem.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

W sobotę 14 września w godz. 9.00-16.00 zapraszamy do Parku Etnograficznego Ziemi Żywieckiej w Ślemieniu.

Na terenie 6 ha zgromadzono najcenniejsze perełki góralskiej architektury z Beskidu Żywieckiego. Czasy, które dla wielu są historią znaną z opowiadań, zostały tutaj z wielkim pietyzmem wskrzeszone, by utrwalić i pokazać jak piękna jest tradycja górali beskidzkich. Za charakterystyczną bramą oczekuje Was wioska góralska odtworzona z przeniesionych z różnych miejscowości Żywiecczyny chat i wyposażonych w zabytkowe eksponaty. Niektóre budynki zostały przeniesione w całości, co pozwoliło ocalić ich istnienie, a unikatowe wyposażenie tchnęło w nie duszę i klimat, który pozwoli nam przenieść się w przeszłość. Dowiemy się tutaj m.in. jak podkuwano daw-

Organizator:**Park Etnograficzny Ziemi Żywieckiej**34-323 Ślemień, tel. 33 865 40 98, 660 473 728
e-mail: teresakurzyk@o2.pl, www.etnopark.pl

16, 21, 28.09.2013

W poniedziałek 16 września o godz. 17.00 zapraszamy na promocję książki „Centrum Świętochłowic – zarys dziejów” autorstwa **Mariana Piegzy** w siedzibie Centralnej Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Świerczewskiego 1d. Podczas spotkania przywołane zostaną najważniejsze wydarzenia i postaci związane z opisywanym obszarem. Nie zabraknie również dawnych fotografii oraz ciekawego komentarza Mariana Piegzy.

W sobotę 21 września w godz. 17.00-20.00 dzień otwarty parafii ewangelickiej-kościół im. Jana Chrzciciela przy pl. ks. Leopolda Raabe 1, który pozwoli lepiej poznać dzieje świętochłowickich protestantów. W nawiązaniu do tegorocznego hasła EDD wystuchamy prelekcji omawiającej budowę szeroko rozumianej wspólnoty. Zarówno tej w postaci społeczeństwa górnośląskiego, jak

i lokalnej wspólnoty ewangelickiej, która dała podwaliny budowie jednego dziś kościoła protestanckiego w Świętochłowicach. Zwiedzimy również kościół poznając m. in. jego niezwykle witraże.

W sobotę 28 września o godz. 10.00 zapraszamy na wycieczkę pieszą pod hasłem „700 lat Świętochłowic”. Zbiórka przed kościołem ewangelickim im. Jana Chrzciciela, pl. ks. Raabe 1. Grupę poprowadzi **Alan Zych**.

Organizator:**Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”**41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl, www.geniusloci.com.pl**Partner:****Miejska Biblioteka Publiczna im. J. Ligonia w Świętochłowicach**

15.09.2013

14-15, 27-29.09.2013

W niedzielę 15 września o godz. 17.00 zapraszamy na „Koncert Magdalenki”, który odbędzie się w kościele parafialnym pw. św. Marii Magdaleny w Tychach. Wśród wykonawców usłyszymy: **Brygidę Tomalę** (organy), **Bartłomieja Bunio** (skrzypce), **Witolda Zabornego** (organy), **Mariusza Rysia** (organy) i **Tomasz Orłowa**.

Do tyskiej świątyni zapraszamy również 7 sierpnia o godz. 11.00 na uroczystą Mszę św. wpisaną w Miejskie Obchody Święta z udziałem Korpusu Wojska Polskiego.

Uwaga! Zwiedzanie kościoła poza godzinami nabożeństw!

Organizator:
Rzymskokatolicka Parafia pw. św. Marii Magdaleny w Tychach
43-100 Tychy, ul. Ks. K. Damrota 62, tel. 32 227 22 42
e-mail: tychymm@petrus.opoka.org.pl

W sobotę i niedzielę 14-15 września zapraszamy na grę nocną „Waligóra”, która przeznaczona jest dla młodzieży w wieku 15-20 lat. Tematyką gry będzie obrona Węgierskiej Górki podczas II wojny światowej, a jej główne cele to sprawdzenie sprawności fizycznej, umiejętności, wiedzy uczestników oraz integracja młodzieży. Trasa gry przebiega Szlakiem Fortów Obronnych w Węgierskiej Górcie, na której umieszczone są punkty kontrolne: paintball, wspinaczka, przeprawa pontonem przez rzekę, udzielanie pierwszej pomocy, terenoznawstwo, samoobrona, tory przeszkód, testy wiedzy oraz wiele innych. Dodatkową atrakcją będzie punkt przygotowany przez OSP w Cięcinie. Uczestnicy podzieleni zostaną na patrole 5-6 osobowe, każdy z pełnoletnim opiekunem. Emocje gwarantowane!

Od piątku do niedzieli 27-29 września zapraszamy na zlot harcerski „WWW Węgierska Górka-Warszawa-Westerplatte”. Będzie to trzydniowa przygoda przeznaczona dla ok. 200 zuchów i harcerzy z Hufca ZHP w Węgierskiej Górcie, a także dla mieszkańców gminy. Instruktorzy podzielą uczestników na 3 grupy wiekowe: zuchów (dzieci w wieku 7-10 lat), harcerzy i harcerzy starszych (11-15 lat) oraz wędrowników (powyżej 16 lat). W programie m.in.: gry terenowe, zajęcia plastyczne, zajęcia muzyczne i sportowe, kominki i wieczory dyskusyjne, widowisko słowno-muzyczne, apele i ogniska. To tylko niektóre z atrakcji, oczywiście wszystkie oplecione fabułą II wojny światowej.

Tematyką zlotu będą historyczne wydarzenia z okresu II wojny światowej mające miejsce w Węgierskiej Górcie, w Warszawie oraz na Westerplatte. Najmłodszy – zuchy i harcerze, podczas zajęć przejdą mini szkolenie „Zawiszków”, na którym poznają historię harcerstwa, Bohaterskiej Obrony Węgierskiej Górki, heroicznej obrony Westerplatte oraz nabędą umiejętności takie jak skradanie się, szyfrowanie, orientacja w terenie, udzielanie pierwszej pomocy, strzelanie do celu, posługiwanie się telefonami wojskowymi, i wiele innych. Wędrownicy natomiast będą uczestniczyć w podobnej grze tylko, że w nocy i o większym stopniu trudności. Poczują prawdziwy smak przygody przepływając się przez rzekę, grając w paintball czy wspinając się po linowych mostach. Dla najstarszych przygotowane zostaną również wieczory dyskusyjne, kominki oraz konferencje, których tematem będą nie tylko ci, którzy „pięknie umierali” czyli Alek, Zośka i Rudy, ale także współczesne konflikty wojenne oraz sytuacja polityczna.

Wieczorem przy Fortcie Wędrowniec w Węgierskiej Górcie odbędzie się widowisko słowno-muzyczne dla społeczności lokalnej. Druhny i druhowie z Hufca ZHPZ w Węgierskiej Górcie przybliżą mieszkańcom wspomnienia harcerzy biorących udział w kampanii wrześniowej. Będą wiersze, pamiętniki oraz harcerskie piosenki. Na zakończenie zlotu odbędzie się uroczysta Msza św. w intencji poległych w czasie II wojny światowej oraz harcerzy z Hufca ZHP Węgierska Górka.

Do Węgierskiej Górki warto również przyjechać **24 sierpnia** na widowiskową i cieszącą się dużym zainteresowaniem rekonstrukcją historyczną „Węgierska Górka 1939 - Westerplatte Południa” obejmującą zmagania wojenne z 2-3 września 1939 r.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Ośrodek Promocji Gminy Węgierska Górka
34-350 Węgierska Górka, Osiedle XX-lecia II RP 12, tel. 33 864 21 87
e-mail: wegierska-gorka@opg.pl, www.opg.pl

W dniach od 8 do 14 września będzie można zwiedzić przepiękny, drewniany kościół w Wiśle Małej znajdujący się na Szlaku św. Jakuba. W niedzielę 8 września o godz. 8.00 zapraszamy również na uroczystą dożynkową Mszę Świętą.

Kościół o konstrukcji zrębowej wzniesiono w latach 1775-1782 w miejscu starszej świątyni. 2 maja 1775 r. czterdziestu robotników pod przewodnictwem Jerzego Łaski /Łaski/-cieśli z Chybia - rozpoczęło prace budowlane, które trwały zaledwie trzy miesiące. Kościół poświęcono uroczystie 25 lipca 1775 r., nadając mu za patrona św. Jakuba Starszego Apostoła. Dodatkowo w 1782 r. wzniesiono wolnostojącą wieżę, a głównym jej budowniczym był młynarz z Łąki – Jerzy Kasztura. W 1923 r. wydłużono nawę i wybudowano przewiązkę łączącą nawę z wieżą. We wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie. W 1896 r. ściany kościoła pokryto polichromią.

Nie licząc drobnych zmian architektonicznych, kościół do dziś zachował swój pierwotny charakter. Jest jednym z najstarszych i najcenniejszych kościołów drewnianych na Ziemi Pszczyńskiej. Dla parafian jest on przede wszystkim miejscem kultu i świadectwem wielowiekowej historii Wisły Małej.

Uwaga! Zwiedzanie kościoła poza godzinami nabożeństw, po wcześniejszym ustaleniu telefonicznym!

Organizator:

Rzymskokatolicka Parafia św. Jakuba Starszego Apostoła w Wiśle Małej

43-243 Wisła Wielka – Wisła Mała, ul. Pawia 13, tel. 32 212 31 01

www.jakubstarszy.pl

7.09.2013

W sobotę 7 września o godz. 18.00 zapraszamy na spotkanie przybliżające postać gen. brygady Pawła Łaskiewicza, pseudonim „Rawicz”. W spotkaniu wezmą udział: córka generała – **Krystyna Sośnierz** oraz jego wnuczka - **Anna Ochmann** (autorka wspomnień o „Rawiczu” zatytułowanych „Ujawniony”). Spotkaniu towarzyszyć będzie otwarcie wystawy przybliżającej sylwetkę „Rawicza”, na której będzie można zobaczyć także rodzinne pamiątki po generale. Będzie również możliwość otrzymania egzemplarza książki „Ujawniony”. Całości wieczoru dopełni krótki recital utworów Fryderyka Chopina w wykonaniu **Agaty Kornackiej** (fortepian) uczennicy Prywatnej Szkoły Muzycznej VENOS STUDIO – partnera projektu. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

W zasadzie najważniejsze jest życie. A jak już jest życie to najważniejsza jest wolność. A potem oddaje się życie za wolność. Wtedy

już nie wiadomo co jest najważniejsze (Marek Edelman). Burzliwa historia życia „Rawicza” w czasach naznaczonych ciągłą walką o niepodległość Ojczyzny, ale także w czasach budowania wysnionej, wolnej wreszcie Polski będzie punktem wyjścia do wspomnienia tych, którzy Rzeczpospolitą budowali swoimi osobistymi wyborami i poświęceniem. Historia „Rawicza” - od czasów jego edukacji (Korpus Kadetów, Szkoła Podchorążych Lotnictwa w Bydgoszczy), poprzez udział w Kampanii Wrześniowej, działalność konspiracyjną w trakcie okupacji niemieckiej, aresztowanie przez Rosjan i wywiezienie do obozu w Riazaniu-Diagilewie, ucieczkę z tego obozu i 2000 kilometrów drogi powrotnej do Polski, aż po jego działalność - jako szefa wywiadu i kontrwywiadu oraz Inspektora Inspektoratu WiN Białą Podlaska - to wydawałoby się gotowy scenariusz filmu sensacyjno-szpiegowskiego. Jednak prawdziwe życie tych, którym przypada rola obrońców czy budowniczych Ojczyzny, to przede wszystkim osobiste wybory stawiające codziennie pytanie o wagę Wolności i wagę Życia.

Organizator:

Fundacja ARTeria

41-800 Zabrze, ul. Wolności 311, tel. 32 777 44 10

e-mail: biuro@fundacja-arteria.org, www.fundacja-arteria.org

Partner: VENOS STUDIO

8-14.09.2013

8 i 15.09.2013

W niedziele 8 i 15 września zapraszamy do zwiedzania neogotyckiego kościoła parafialnego w Wodzisławiu Śląskim – jednym z najstarszych miast Górnego Śląska.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP wzniesiono w latach 1522-1528 w miejscu starszego, drewnianego. Świątynia uległa zniszczeniu podczas tragicznego pożaru, który strawił miasto 2 czerwca 1822 r. W 1908 r. podjęto decyzję o zburzeniu kościoła i wzniesieniu w jego miejsce nowej, neogotyckiej budowli według projektu Ludwika Schneidera. Uroczysta konsekracja kościoła odbyła się w listopadzie 1911 r. Szczegółowe informacje na www.wnmp.pl

Uwaga! Zwiedzanie kościoła poza godzinami nabożeństw, po wcześniejszym ustaleniu telefonicznym!

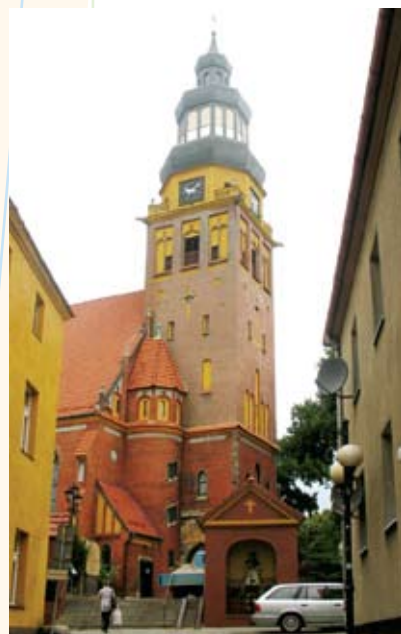
Organizator:

Rzymskokatolicka Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Wodzisławiu Śląskim

44-300 Wodzisław Śląski, ul. Kościelna 1

tel. 32 455 35 71

e-mail: kancelaria@wnmp.pl, www.wnmp.pl

13-14.09.2013

W piątek 13 września o godz. 18.00 zapraszamy na wernisaż wystawy „Ecclesia lignea. Nieistniejące kościoły drewniane Zabrze”, który odbędzie się w Czytelnii Głównej MBP w Zabrzu przy ul. Wyzwolenia 4.

Wystawa poświęcona została trzem najstarszym zabrzańskim kościołom: św. Andrzeja, św. Jana Chrzciciela i św. Wawrzyńca. Zaprezentowane zostaną zarówno ich wizerunki jak i opisy, a także zachowane fragmenty wyposażenia. Wystawa przygotowana została przez Wydawnictwo ILLUSTRIS, Muzeum Miejskie w Zabrzu i Miejską Bibliotekę Publiczną.

W sobotę 14 września w godz. 15.00-18.00 będzie można zwiedzić kościół ewangelicki w Mikulczycach przy ul. Brygadzystów 14 oraz św. Jadwigi na Zaborzu (ul. Wolności 504). Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Kościół św. Jadwigi (Zabrze-Zaborze), to jeden z najszybciej powstałych kościołów w okolicy. Prace nad jego budową rozpoczęły się w maju 1928 r., a już w sierpniu roku następnego dokonano poświęcenia. Budowano go na terenach podatnych na szkody górnicze, dlatego zdecydowano się na użycie drewna jako budulca. Dopiero po wstrzyma-

niu wydobywania w tym rejonie miał być przebudowany na murowany. Drewniane dzieło Karla Kattenidta okazało się jednak na tyle piękne i zachwycające swą nietypową architekturą (nawiązującą do budownictwa średniowiecznego, a nawet bizantyjskiego), że kościół w swej drewnianej formie trwa do dziś. Kościół ewangelicki (Zabrze-Mikulczyce), to niezwykle skromna konstrukcja, urzekająca swą prostotą. Powstał w 1937 r. jako realna odpowiedź na potrzeby dynamicznie rozrastającej się społeczności ewangelickiej w Mikulczycach (wówczas jeszcze osobnej gminy). Wykonany jest niemal w całości z części prefabrykowanych, tzw. kościół katalogowy. Autorem projektu był Kurt Nietsch. Architekturą przypomina skromne świątynie w północnej Skandynawii. Obecnie pełni rolę kaplicy ewangelickiej.

Organizator:
Stowarzyszenie „Genius Loci – Duch Miejsca”

41-707 Ruda Śląska, ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 5
tel. 692 076 703, e-mail: genius.loci@op.pl, www.geniusloci.com.pl

Partnerzy: Czytelnia Główna MBP w Zabrzu, Wydawnictwo Illustris

14.09.2013

W sobotę 14 września o godz. 16.30 zapraszamy na wykład i prelekcję historyczną dr. **Leszka Madeja** pt. „Powstanie styczniowe w regionie”. W programie również:

- prezentacja źródeł historycznych
- omówienie najnowszej pracy autora wykładu pt. „Rosyjski garnizon wojskowy w Częstochowie w latach 1831/1832–1914” (wyd. Kraków 2009), dyskusja.

Ponadto w Muzeum Regionalnym im. Zygmunta Krasieńskiego w Złotym Potoku w godz. 10.00-18.00 udostępniłone dla zwiedzających będą:

- wystawa czasowa nt. „Powstanie styczniowe w zbiorach Złotopotockiego Muzeum”
- wystawa stała nt. „Pamiętki po Krasieńskich i Raczynskich”.

Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

**Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasieńskiego
w Złotym Potoku**

42-253 Janów, ul. Kościuszki 11, tel. 34 329 11 62
e-mail: muzeum@janow.pl; www.janow.pl

Partnerzy: Gminna Biblioteka Publiczna w Janowie
Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury

10.09.2013

5-6.09.2013

We wtorek 10 września o godz. 9.00, 11.00 i 13.00 zapraszamy na prelekcje dla młodzieży pt. „Upadek powstania styczniowego a idea utworzenia *wolnej Polski na obczyźnie* – na przykładzie polskich działań na terenie Kamerunu”. Prelekcje wygłoszą dr hab. **Anna Nadolska-Styczyńska**, etnolog, muzealnik, adiunkt w Katedrze Etnologii-Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz dr **Lucjan Buchalik**, etnolog-afrykanista, muzealnik, dyrektor Muzeum Miejskiego w Żorach. Wstęp wolny!

Organizator:

Muzeum Miejskie w Żorach

44-240 Żory, ul. Dolne Przedmieście 1, tel. 32 434 37 14
e-mail: muzeum@muzeum.zory.pl, www.muzeum.zory.pl

MUZEUM
MIEJSKIE
W ŻORACH

W dniach 5 i 6 września w godz. 10.00-16.00 Muzeum Miejskie w Żywcu otwiera swoje drzwi dla turystów. Będzie można zwiedzić bezpłatnie wszystkie wystawy stałe i czasowe, które znajdują się w Starym Zamku, dawnej wozowni i stajni.

W Starym Zamku zapraszamy na: wystawę historyczną „Historia i tradycja miasta Żywca”. Będzie można m.in. zobaczyć dokumenty rękopiśmienne z XVI – XVIII w. wraz ze słynnym „Dziejopisem Żywieckim” Andrzeja Komonieckiego z pocz. XVIII w., kolekcję pamiątek cechowych, kopie kostiumów z epoki renesansu i baroku oraz tradycyjne stroje mieszczan żywieckich.

Na ekspozycji „Sztuka sakralna Żywieczonej” zaprezentowane zostały najcenniejsze zbiory pochodzące z żywieckich kościołów (XIV-XX w.). Gotycką kolekcję prezentują drewniane rzeźby: św. Anna Samotrzecia z ok. 1380 r., (z kościoła św. Krzyża w Żywcu) oraz dwa przykłady mniejszej rzeźby drewnianej z ok. 1510 r. – św. Barbara i św. Katarzyna (z kapliczki św. Wita w Starym Żywcu). Gotyckie, temperowe malarstwo tablicowe reprezentują: *Oplakiwanie* z ok. 1450 r. (z kościoła św. Krzyża w Żywcu) oraz *Madonna z poziomką* z XV w. (obecnie w konserwacji). Na ekspozycji pokazane zostały także obrazy sakralne żywieckich malarzy cechowych

z XIX w.: Krząstkiewiczów, Madalskiego, Fignowskiego i Maultza. Dopełnieniem wystawy są przykłady rzeźby od XVIII do XIX w. pochodzące z żywieckich kościołów, sprzęt i szaty liturgiczne, barokowe relikwiarze z kościoła Przemienienia Pańskiego w Żywcu oraz wiele obiektów sakralnych jak dotąd nigdy nie prezentowanych).

Na wystawie archeologicznej „Pradzieje Żywieczonej” będzie można zobaczyć relikty dawnej baszty zamkowej, wykopaliska z góry Grojec prezentujące kulturę puchowską i lużycką, a także wykopaliska ze Starego Zamku.

Polecamy także wystawę „Narzędzia Tortur” znajdującą się w wieży rycerskiej pochodzącej z XV w. Dla turystów dostępne będą także działy przyrodniczy i etnograficzny. Wstęp wolny. Zapraszamy!

Organizator:

Muzeum Miejskie w Żywcu

34-300 Żywiec, ul. Zamkowa 2, tel./fax 33 861 21 24
e-mail: muzeumzywiec@interia.pl, www.muzeum-zywiec.pl

7-8, 15.09.2013

W sobotę 7 września w godz. 14.00-18.00 serdecznie zapraszamy na Jarmark Średniowieczny u Świętych Apostołów Filipa i Jakuba.

W niedzielę 8 i 15 września w godz. 12.00-15.00 będzie można zwiedzić średniowieczny kościół parafialny w Żorach. Wstęp wolny.

Organizator:

Rzymsko-Katolicka Parafia Świętych Apostołów Filipa i Jakuba w Żorach

44-240 Żory, ul. Garncarska 16, tel. 32 4342955
e-mail: zory.fj@archidiecezja.katowice.pl, www.filipjakub.webon.pl

6.09.2013

W Cieszynie powstał polski ruch narodowy

W piątek 6 września w Żywieckiej Bibliotece Samorządowej przeprowadzone zostaną pokazy i zajęcia z „Drużyną Południe”, które poprzedzi prelekcja na temat powstania państwa polskiego. Imprezie towarzyszyć będą warsztaty z szycia sakiewek i wytwarzania biżuterii oraz wystawa książek związana tematycznie z EDD. „Drużyna Południe” – to grupa rekonstrukcji historycznych działająca na terenie Żywca, która zajmuje się odtwórstwem historycznym okresu wczesnego średniowiecza (IX-XI w.). Zakresem rekonstrukcji obejmuje ludy słowiańskie i wikingi, ich kulturę materialną, sztukę, militaria, zwyczaje rzemiosło i życie codzienne. Grupa uczestniczy w imprezach tematycznych i rekonstrukcjach bitew, organizuje pokazy, żywe lekcje historii oraz warsztaty rzemiosł dawnych. Wstęp wolny. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Żywiecka Biblioteka Samorządowa
34-300 Żywiec, ul. Kościuszki 5, tel.: 33 475 13 50
e-mail: biblioteka@zywiec.pl, www.biblioteka.zywiec.pl

Paweł Stalmach

Mieszkańcy Śląska Cieszyńskiego cechują się bardzo silnym poczuciem tożsamości regionalnej, dotyczy to zarówno polskiej części tego regionu, jak i tzw. Zaolzia. Jedną z cech charakterystycznych tego regionu był wielki rozwój polskiego ruchu narodowego. Jego genezy można upatrywać w kilku obszarach. Duże znaczenie miał fakt, co różniło Śląsk Cieszyński od Górnego Śląska, że wyznaczenie ewangelicko-augsburskie, które było dominujące na tym terenie pozwalało na kultywowanie języka narodowego, czyli polskiego. Kluczowe okazało się również pozostanie Śląska Cieszyńskiego – historycznego dziedzica Korony Polskiej – w Monarchii Habsburgów po zakończeniu wojen śląskich w XVIII w. W okresie rozbiorów Polski napłynęła tu masowo ludność polska z Galicji, głównie do szybko rozwijającego się Ostrawsko-Karwińskiego Zagłębia Węglowego, które szybko urosło do największego tego typu obszaru w Cesarstwie Austriackim. Pokłosiem Wiosny Ludów 1848 r. był proces kształtowania się świadomości narodowej. W Cieszynie powstał załążek polskiego ruchu narodowego skupiony wokół **Pawła Stalmacha** (1824-1891) i „Tygodnika Cieszyńskiego”, a potem ks. **Józefa Londzina** (1862-1929) – redaktora „Gwiazdki Cieszyńskiej”, która po powstaniu styczniowym 1863 r. dbała o krzewienie oświaty wśród polskiej ludności Śląska Cieszyńskiego.

Polskie życie narodowe nabrało tempa po 1867 r., w związku z uchwaleniem 19 artykułu konstytucji austriackiej, stanowiącym, iż wszystkie „szczyepy ludowe” w monarchii są równouprawnione, z prawem do pielęgnowania własnego języka i narodowości. Wśród polskich działaczy ukształtowało się pojęcie „polskiego narodowego stanu posiadania”, które obejmowało cały polskojęzyczny obszar regionu od Bielska na wschodzie po polsko - czeską granicę językową w powiecie frydeckim na zachodzie. Dzięki liberalnemu prawu o stowarzyszeniach powstały pierwsze polskie organizacje, m. in.: „Towarzystwo Rolnicze (1869 r.), Towarzystwo Pomocy Naukowej (1872 r.), Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek (1873 r.), czytelnice ludowe. To wszystko sprawiło, że w spisach powszechnych z 1890 i 1900 r. polskojęzyczna ludność tego obszaru stanowiła 60,6 proc. ogółu mieszkańców, natomiast w roku 1910 w wyniku nasilonej germanizacji i czechizacji odsetek ten zmniejszył się do 54,8 proc., wobec 27,1 proc. czesko i 18 proc. niemieckojęzycznej.

ks. Józef Londzin

15.09.2013

W niedzielę 15 września o godz. 15:00 zapraszamy na sesję historyczno-edukacyjną nt. „Solali – historia Galicji papierem pisana” oraz wystawę dawnej i współczesnej fotografii prezentowanej na dziedzińcu Fabryki papieru Solali i MCK „Papiernik” w Żywcu-Zabłociu przy ul. Ks. St. Słonki 31.

Komitet Zabłocie powstał w 2012 r. z inicjatywy mieszkańców Zabłocia, dzielnicy Żywca leżącej po lewej stronie rzeki Soły, stanowiącej do 1950 r. naturalną granicę pomiędzy miastem a wsią Zabłocie. Działając przy Towarzystwie Naukowym Żywieckim wspiera inicjatywy kulturalne, społeczne i oświatowo-edukacyjne w obrębie dzielnicy. Poprzez

organizowanie warsztatów, sesji, konkursów i badań naukowych upowszechnia wiedzę i gromadzi materiały archiwalne (wywiady, wspomnienia, fotografie, dokumenty etc.), stanowiące zasoby społeczności lokalnej, i świadczące o jej unikalnej przeszłości. Wstęp wolny! Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Komitet Zabłocie przy Towarzystwie Naukowym Żywieckim
34-300 Żywiec, ul. Zamkowa 2
e-mail: komitet.zablocie@interia.pl

Szlak
Orlich Gniazd

SZLAK ORLICH GNIAZD to szlak nr 1 w Polsce!

Jego ponad 160-kilometrowa trasa prowadzi przez unikatową grupę zamków z kamienia wapiennego, która powstała w XIII-XIV w. Obiekty warowne wybudowano na niedostępnych skałach na podobieństwo orlich gniazd, którym zawdzięczają nazwę. Pieszy, czerwony Szlak Orlich Gniazd prowadzony jest przez teren dwóch województw: śląskiego i małopolskiego.

Na szlaku dobrze rozwinięta jest baza turystyczna i okołoturystyczna. Zróżnicowana baza noclegowa oraz szereg obiektów gastronomicznych pozwalają na zaplanowanie dłuższego pobytu. Szlak oznakowany jest jednolicie na całej długości, a przejście pieszo Szlaku Orlich Gniazd z uwzględnieniem zwiedzania podstawowych jego atrakcji zajmuje ok. 6-7 dni. Klamrą spinającą Szlak są: krakowski Wawel oraz Jasna Góra w Częstochowie.

www.orlegniazda.pl

www.slaskie.travel

ZŁOTY CERTYFIKAT
POLSKIEJ ORGANIZACJI TURYSTYCZNEJ

ŚLĄSKA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA

ZWIĄZEK
GMIN JURAJSKICH

Pieśń „Boże coś Polskę” nazywana jest Marsylianką 1863 r.

Ulubioną pieśnią powstańców 1863 r. był utwór „Boże coś Polskę”. Słowa i muzykę napisał Jan Nepomucen Piotr Kraszewski. Pieśń wyrosła z hymnu Alojzego Felińskiego napisanego na cześć cara i króla Królestwa Polskiego (Kongresowego) „Boże, zachowaj Króla” i angielskiego hymnu „God save the King”. Pierwotnie w refrenie pieśni Felińskiego padały słowa: „Naszego króla zachowaj nam Panie!”, jako hołd dla cara i króla Aleksandra I. Pierwotny tekst opublikowano 20 lipca 1816 r. w „Gazecie Warszawskiej”. Prawykonanie hymnu nastąpiło w Warszawie 3 sierpnia 1816 r. w imieniny „N. Cesarzowej Marii Teodorówny, matki najukochańszego monarchy naszego”. Od 1817 r. nieoficjalnie zaczęto śpiewać w refrenie „Naszą ojczyznę racz nam wrócić, Panie”. Melodia pieśni została uproszczona i upodobniona do melodii pieśni religijnej „Bądź pozdrowiona, Panienko Maryja”. Zaczęła funkcjonować w obiegu jako pieśń konspiracyjna, a po klęsce powstania listopadowego stała się wyrazem manifestacji uczuć patriotycznych. Do początkowych dwóch zwrotek w 1828 r. dodano dwie kolejne z „Hymnu do Boga o zachowanie wolności”, którego autorem był Antoni Gorecki (1787-1861). Jednocześnie pieśń zaczęto śpiewać na melodię pieśni „Serdecz-

Zamknięcie kościołów, grafika Artura Grottgera z cyklu „Warszawa 1861”

na Matko” (autorem muzyki do najwcześniejszej wersji był Jan N. Kraszewski). W zaborze rosyjskim pieśń została zakazana w 1862 r. W rok później towarzyszyła powstańcom styczniowym i nazwano ją Marsylianką 1863 r. Była wielokrotnie przekładana na inne języki. Po uzyskaniu niepodległości śpiewano już „Ojczyznę wolną pobłogosław Panie”, by w czasach okupacji hitlerowskiej oraz w PRL-u ponownie powrócić do wersji proszącej o przywrócenie wolności Ojczyźnie.

Tekst śpiewany w 1863 r.

*Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki
Otoczał blaskiem potęgi i chwały,
Coś ją ostaniał łaską swej opieki
Od nieszczęść, które przygnębić ją miały!*

*Przed Twoe ołtarze xanośim błaganie:
Naszą Ojczyznę racz nam wrócić Panie!*

*Ty, których potem tknięty jej upadkiem
Wspierał walecznych za najświętszą sprawę,
Schęć świat cały mieć jej męstwa świadkiem
W nieszczęściach samych pomnażał jej sławę.*

Przed Twoe ołtarze...

*Wróć naszej Polsce światłość starożytna,
Użyjniej pola, spustoszone łany,
Niech szczęście, pokój na nowo zakwitną.
Prześtań nas karę, Boże zagniewany.*

Przed Twoe ołtarze ...

*Boże, którego ramie sprawiedliwe
Złazne berła władców świata kruszy,
Zniwecz Twych wrogów zamiary szkodliwe,
Obudź nadzieje polskiej naszej duszy.*

Przed Twoe ołtarze ...

*Boże najświętszy, od którego woli
Istnienie świata całego zależy,
Wyrwij lud Polski z tyranów niewoli,
Wspieraj zamiary wytrwałej młodzieży.*

Stowarzyszenie JAW to organizacja, która skupia młodych ludzi, potencjał widzi w aktywności, a szanse w kreatywnym podejściu do życia. Zorganizowane eventy, przeprowadzone działania i zrealizowane projekty sprawiły, że systematycznie dojrzewialiśmy organizacyjnie i indywidualnie. Teraz, w naszych działaniach, skupiamy się na pomocy młodym grupom inicjatywnym, poprzez wspieranie ich pod względem merytorycznym i administracyjnym. Sami natomiast koncertujemy się na tematyce przedsiębiorczości, przez którą rozumiemy świadome i twórcze podejście do własnego życia.

Join us now. Register for free

www.jaw.org.pl

Europejskie Dni Dziedzictwa 2013

Nie od razu Polskę zbudowano

www.edd.nid.pl

Europejskie Dni Dziedzictwa

European Heritage Days

patronat honorowy

MINISTER
KULTURY
I DZIEDZICTWA
NARODOWEGO

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

koordynator ogólnopolski

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND